

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

TAGAJÁNLÁSOK

1910-BEN.

KÉZIRAT GYANÁNT

BUDAPEST,

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1910.

TAGAJÁNLÁSOK

1910-ben.

AZ I. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK:

I.

BAKSAY SÁNDOR ev. ref. dunamelléki püspököt és akadémiai rendes tagot az I. osztályban üresedésben levő három tiszteleti tagsági hely egyikére *tiszteleti* tagul legmelegebben ajánljuk. Fölösleges itt felsorolni azokat az érdemeket, melyeknél fogva Baksay Sándor irodalmi működésével fényes helyet vívott ki magának nemcsak a mai irodalomban, hanem az irodalomtörténetben is. Legyen szabad röviden csak rámutatnunk az *Alapszabályok*-nak arra a pontjára, mely arról szól, hogy tiszteleti tagság olyakat illet meg, kiktől Akadémiánk „*dísz és java öregbedését*“ várja. Ezeknek a feltételeknek Baksay Sándor mint író és mint a közéletnek osztatlan igaz tiszteletét élvező férfa egyaránt teljesen és minden tekintetben megfelel. De meg kell jegyeznünk, hogy bokros hivatalos teendői mellett is az Akadémia munkásságában mindig készséggel részt vett és főleg mint pályaművek megbízható és buzgó bírálója őszinte köszönetre kötelezte le az I. osztályt, melynek másfél évtizede rendes tagja. Ezek miatt a tiszteleti tagsági helyre őt a legmelegebben ajánljuk.

Heinrich Gusztáv, r. t.

Ferenczi Zoltán, l. t.

II.

BENCZUR GYULA urat, a jeles festőművészt az I. osztályba *tiszteleti* tagnak ajánljuk. Benczúr Gyula, 1883 óta az I. festészeti mesteriskola igazgató-tanára Budapesten, 1906 óta főrendiházi tag, a Pro litteris et artibus-érdemjegy birtokosa éppen az elmúlt évben ülte egyik nagy művészi diadalát: a milleniumi hódolatot ábrázoló nagy képének befejezését. Leghíresebb alkotásai a magyar történet köréből vannak véve. Legelső képe, melyen a külföldön is feltűnést keltett: Hunyady László búcsúja. Ezenkívül festette Rákóczi Ferenc elfogatását, a magyar állam megrendeléséből Vajk keresztelését, továbbá Az első magyar biztosító társulat megalakulását, a melyen többek közt Deák, Eötvös József, Apponyi György, Sennyey Pál alakja látható. A főváros bizta meg a nagy művészt Budavára visszahódítása című festmény elkészítésével, mely a milleniumi kiállítás sokat csudált művészeti középpontja volt. A lipótvárosi új templom számára készült: Szt István felajánlja a boldogságos szűznek a magyar koronát. Legnagyobb és legújabb képe „Az országgyűlés hódolata ő felségeik előtt a millenium alkalmából” egyaránt kitűnik ragyogó színpompájával, az alakok elevenségével és kitűnő jellemzésével. Talán nincs művészi alkotásunk, a melyen a magyar nemzeti pathos nemesebben, egyszerűbben és hívebben volna kifejezve, mint e festményen a királyi párnak a nemzet szerencsekívánatát tolmácsoló Szilágyi Dezső alakjában. A nagy művész, több világkiállítás aranyérmének híres birtokosa, mint ember is kitűnik jellemével, szeretetre méltóságával és szerénységével.

Riedl Frigyes, t. t.

III.

MIKSZÁTH KÁLMÁN levelező tagot az I. osztályba van szerencsém *tiszteleti* tagnak ajánlani. A magyar irodalmi világ s vele az egész művelt magyar nemzet most ünnepli Mikszáth írói munkásságának negyven éves jubileumát. Ez az ünneplés fényes bizonyága annak a közfelfogásnak és közérzésnek, hogy Mikszáth költészetét egész nemzetünk a maga dicsőségének és erejének érzi, mert lelki képének legeredetibb és legvonzóbb vonásai azok, melyeket Mikszáth geniusza az ő gazdag költészetében ragyogtat. Részletes ismertetését és jellemzését az a jelentés foglalja magában, melynek alapján tavaly Akadémiánk Mikszáth munkásságát nagyjutalmával koszorúzta. Tisztelettel indítványozom, hogy a mostani ünnepből is kérjen méltó részt magának azzal, hogy Mikszáth Kálmánt tiszteleti tagjai sorába válaszsza.

Beöthy Zsolt, r. t.

AZ I. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK :

IV.

CSENGERI JÁNOS lev. tagot, a Kisfaludy-társaság tagját, a kolozsvári egyetemen a classica-philologia ny. r. tanárát *rendes* tagnak ajánlom az I. osztály A) alosztályába. Csengeri Jánost ajánlásomra 1892-ben választotta lev. tagjává a M. Tud. Akadémia. Az azóta lefolyt 18 év alatt Csengeri (a modern philologia körébe eső számos értékes dolgozata és kitűnő műfordítása mellőzésével) lankadatlan munkásságot fejtett ki a classica-philologia művelése, terjesztése és kiváló műfordítások útján való népszerűsítésében. Homeros-kiadásai, magyarázataival s kivált Homerosról írt monographiájával („Írók és költők“), valamint számottevő Antigone-kiadásával érdemes munkát végzett. Latin nyelvkönyveivel, melyeket a fiúmei áll. főgymnasium használatára olaszra is lefordítottak, a latin nyelv rationalis tanításának adott lendületet. Az Akadémia classica-philologiai Bizottságának egyik legmunkásabb és legérdemesebb tagja. Tőle való a Bizottság által kiadott magyar Propertius, magyar Catullus : mindkettőhöz beható tanulmányokon alapuló bevezetéseket és jegyzeteket írt. Aeschylus Oresteijának művészi fordításával a Kisfaludy-társaságnál jutalmat nyervén, Akadémiánk megbízta az egész Aeschylus átültetésével. E nehéz feladatot Csengeri philologiai lelkiismeretességgel, de egyúttal oly művészettel oldotta meg, hogy ebbeli költői érdeméért a Kisfaludy-társaság azonnal tagjai sorába iktatta. Aeschylus után Euripides átültetésére adta magát. A Phoenixiái nőekkel ismét pályadíjat nyert a Kisfaludy-társaságnál, s Euripidesének első kötete már megjelent a classica-philologiai Bizottság kiadásában.

Ezekben Csengeri munkásságának csak főbb pontjait jeleztem. A költői lelkű philologus ernyedetlen munkássága bőven rászolgált arra az elismerésre, melyet Akadémiánk a rendes tagságra való méltatásával nyújthat. Erre az elismerésre Csengerit a legmelegebben ajánlom.

Ponori Thewrewk Emil, t. t.

V.

Dr. HEGEDÜS ISTVÁN budapesti egyetemi tanárt, a M. T. Akadémia I. osztályában a nyelvtudományi alosztály levelező tagját, ugyanazon alosztály *rendes* tagjának ajánljuk. Hegedüs István sokoldalú tudása és tehetsége, nagy és lankadhatatlan munkaereje és mindenkoron készséges munkakedve általánosan ismeretes. Levelező taggá való megválasztása (1896) óta munkálatainak hosszú sorozatával gyarapította irodalmunkat, melyek főként a classica-philológiának,

továbbá az egyetemes irodalomtörténetnek, költészetnek és szónoklatnak körébe tartoznak: mert Hegedüs István nemcsak lelkes tudós, de hatásos költő és szónok is. Classica-philologiai dolgozataiban részint egyes tudományos kérdésekkel foglalkozik, részint a görög irodalom legújabban felfedezett termékeivel (Bacchylides költeményei, Menander redivivus) ismerteti meg a magyar közönséget, részint a magyarországi latin irodalom termékeit és a magyar- és olaszországi humanismus egymáshoz való viszonyát kutatja. A M. T. Akadémia első osztályának munkálataiban mindenkoron igen tevékeny részt vett mint felolvasó, előadó és bíráló, és mondhatni, hogy a Classica-philologiai bizottság teendőinek jelentékeny részét egymaga végezte. Levelező tagsága (1896) óta kifejtett igen terjedelmes és sokoldalú irodalmi tevékenységét, mellőzve ismertetéseit, bírálatait és a M. T. Akadémia pályázatairól szóló jelentéseit, a következőkben foglaljuk egybe: Emlékbeszéd Abel Jenő I. tagról, 1900, Akadémia. — Apáczai Cserei János paedagogiai munkái, 1900, Franklin-T. — Műfajok eredete és fejlődése az ógörög irodalomban, 1902—3, Népszerű főiskolai tanfolyam. — Bacchylides költeményei, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta, 1903, Franklin-T. — Bacchylides költeményei, görögül és magyarul, 1903, Franklin-T. — Az ógörög irodalom története, Heinrich Egyetemes irodalomtörténetében, 1903. — Janus Pannonius és a humanisták, Beöthy Magyar irodalomtörténetében, 1896. — Humanista hagyományok a XVI. században, ugyanott. — *Analecta recentiora ad historiam renascentium in Hungaria litterarum spectantia*, 1906, Akadémia. — Guarinus és Janus Pannonius, Akadémia. — Janus Pannonius dicséneke Jacobus Marcellusra, Akadémia. — Petrarca „Szózatja” és egyik latin költeménye, Akad. — Menander Redivivus, 1909, Akad. — *Analecta nova ad hist. renasc. in Hung. litt. spect.* 1903, Akad. — Az Akadémiai Értesítőben: Janus Pannonius dicséneke Jacobus Marcellusra, 1897. — Aischylos „Perzsák” cz. drámájáról, 1900. — Themistius és Dudith András, 1901. — Vajda Péter emlékünnepe, 1898. — Garzoni gyászbeszéde Mátyás király felett, 1901. — Bartholomaeus Fontius és Mátyás király, 1902. — A görög bölcselet főként a műalak szempontjából, 1903. — Egy angol humanista Janus Pannoniushoz, 1903. — Nianis „Epistolae breves”, 1903. — Raguzai emlékbeszéd Mátyás király felett, 1905. — Petrarca „Szózatja” és egyik latin költeménye, 1905. — Gyászbeszéd Széchy Károly I. tag ravatalánál, 1906. — Újabb adalékok a magyar humanismus történetéhez, 1906. — József főherceg emlékezete, 1906. — Titus Vespasianus Strozza és Janus Pannonius, 1908. — Az Athenaeumban: Emlékbeszéd Szász Béla felett, 1900. — A Budapesti Szemlében: Költemény leányomnak, 1896. — Lekaszált fü, Theuriet után, 1902. — Petrarca latin költészetéről, 1904. — Herondas. Az egyiptomi papyrusokról. — Sully Prudhomme hátrahagyott költeményeiből, 1909. — Swinborne költeményeiből, 1909. — A Budapesti Hírlapban: Két sicíliai ifjú legendája, 1909. — Az Egyetemes Philologiai Közönyben: Aristo-

phanes madarai és a comoedia antiqua, 21. évf. — Bacchylides újonnan felfedezett költeményei, 22. évf. — Classikus írók műfordításainak sorrendje, 22. évf. — Euripides Alkestise, 22. évf. — A homerosi kérdéshez, 23. évf. — A philologia az egyetemen, 23. évf. — Párhuzamos helyek, 23. évf. — Bartal Antal, 24. évf. — Igazság és Hamisság, 24. évf. — Symbolae ad Supplementum Glossarii Mediae et Infimae Latinitatis Hungariae, 26. évf. — A görög irodalom szelleme és korszakai, 27. évf. — A 28. közgyűlésen tartott elnöki beszéd, 27. évf. — Hómann Ottó, 27. évf. — Széchy Károly, 30. évf. — Az Egyetértésben: Lekaszált fű, Theuriet után, 1903. — Az Erdélyi Múzeumban: Mátyás király Antonius Constantinus olasz költőnek, 1896. — Révai Miklós üdvözlő verse gróf Széchenyi Ferenczhez, 1903. — Az Irodalomtörténeti Közleményekben: Irodalomtörténeti tanulmányok az olasz könyvtárakban, 1898. — A „Szelek versenye“ Janus Pannoniustól, 1899. — Joannes Pannonius éneke, 1900. — Dudith András életéhez, 1900. — Gyászbeszéd Mátyás király felett, 1901. — Themistius és Dudith András, 1901. — Themistius XII. beszéde, 1901. — Bartholomeo della Fonte, 1902. — Egy olasz költő Mátyás királyhoz, 1903. — Raguzai emlékbeszéd Mátyás király felett, 1905. — A Kisfaludy társaság Évlapjaiban: H. I. beszéde Beöthy László szülőháza előtt Komáromban, 30. köt. — Arezzói emlékek, 39. köt. — Szana Tamás ravatalánál, 1908. — A Magyar Pestalozzbian: Remekművek iskolai használatáról. — A Beöthy-albumban: Aristoteles a görög tragédia karénekeiről, 1908. — A Magyar Shakespeare-Tárban: Ben Simon elegiája Shakespeareről, 1908. — Az Ókori Lexikonban: Mintegy 100 ezikk, többnyire a görög és latin philosophia és költészet köréből, többek között: Plato, Aristoteles, Lucretius, Pindarus, Bacchylides Anthologia stb. — A Petőfi-albumban: A költő jelszava. — A Nyelvtudományi Közleményekben: Az absolut esetek. — Az accusativus a görögben, 1896. — A Nemzetben: Hazaszeretet a görög költészetben. — A Pápai Lapokban: Utóhang a Vajda Péter-ünnep után, 1897. — A Politikai Heti Szemlében: Irodalmi hagyomány, 1896. — A Tanáregyleti Közlönyben: A pozsonyi kör, 1897—8. — A görögpótló irodalmi tárgyak értéke és jelentősége, 37. köt. — Tanulók öngyilkossága, 39. köt. — A Tanulók Lapjában: Paraszchos Achilles- Krisztus és a gyermek, 8. évf. — A Vasárnapi Ujságban: Hellas és a nyugat, Ach. Paraszchostól, 1897. — Krétai árva, ugyanattól, 1897. — Első bánat, Lamartintól, 1898. — Kisdéd hajlék, 1898. — Dolgos kis kéz, 1899. — Petőfi, 1899. — Achilleion, 1900. — Csüggedten, 1903. — Az én szülőim, Du Pont Péter költ., 1902. — Üdvözlét Széchenyi Ferenczhez, Révai Miklós után latinból, 1902. — Szálla alá poklokra, 1903. — Schiller-ünnepen, 1905. — Ötven év múlva, 1909. Mindezek alapján Hegedüs Istvánnak rendes taggá választását a legmelegebben ajánljuk.

Dr. Pecz Vilmos, r. t.
Vári Rezső, l. t.

VI.

MUNKÁCSI BERNÁT levelező tagot *rendes* tagnak ajánlom. Munkácsit húsz évvel ezelőtt tüntette ki a M. T. Akadémia azzal, hogy megválasztotta levelező tagjának, s már akkor is igen értékes tudományos munkásságra hivatkozhatott az ajánló. Ez a munkásság egyrészt abban állott, hogy Munkácsi sok fáradsággal és nélkülözéssel járó tanulmányutakat tett és igen becses anyagot gyűjtött a votjokoknál, a voguloknál és a csuvasoknál, s ennek a nyelvészre és a folkloristára nézve egyaránt értékes anyagnak egy részét kiadta. Ezenkívül írt számos kisebb-nagyobb dolgozatot a Magyar Nyelvőrbe és a Nyelvtudományi Közleményekbe. Munkásságát lankadatlan buzgalommal folytatta azután is. Megírta *A vogul nyelvjárások szórágazása* című alapvető munkáját (Nyelvtud. Közl. XXI—XXIV. és különnyomatban 1894); kiadta nagy, négykötetes *Vogul népköltési gyűjteményét* (1892-től), a mely a második kötet elé szánt és már sajtó alatt levő bevezetéssel nemsokára teljesen be lesz fejezve, s a melyet az Akadémia a megféleztet nagyjuttalommal tüntetett ki; *A votják nyelv szótára* cz. nagyterjedelmű munkáját (1896), a melyért megkapta a Marczibányi-mellékjutalmat; továbbá a Pápai Károly gyűjtései alapján összeállított *Déli osztják szójegyzékét* (Nyelvtud. Közl. XXVI. és külön 1896). Az ő vogul szövegei alapján készült Szilasi Móríc *Vogul szójegyzéke* (Nyelvtud. Közl. XXV. és külön 1896). Mindezek a finnugor nyelvészre nézve nélkülözhetetlen munkák, a melyeket lépten-nyomon idézve találunk hazai és külföldi dolgozatokban. Nagyobb munkáin kívül számos értekezésével gyarapította a tudományt. Hosszú idő óta egyik szerkesztője az *Ethnographiának* és a *Keleti Szemlének*. Mindezek alapján Munkácsi Bernátot nyelvstudomány legkiválóbb és legmunkásabb művelőinek egyikét tisztelettel ajánlom *rendes* tagnak való megválasztásra.

Szinnyei József r. t.

VII.

Dr. NÉMETHY GÉZA kolozsvári egyetemi tanárt, a M. T. Akadémia I. osztályában a nyelvstudományi alosztály levelező tagját, ugyanezen alosztály *rendes* tagjának ajánljuk. Némethy Géza hazánk legkiválóbb latinistája, tudós a szó legszigorúbb értelmében, ki egész életét tudománya művelésének szentelte. Terjedelmes és igen értékes tudományos munkássága főként az ókori latin irodalom arany korzakának körébe tartozik, melynek legnehezebb problémáit mélyreható tudással és éles ítélő képességgel tárgyalja, többnyire latin nyelven. Műveinek következő jegyzékében, mellőzve értekezéseit és iskolai czélra szánt kiadványait, csak önállóan megjelent tudományos jellegű munkáit soroljuk fel: I. Fordítások bevezetéssel és jegyzetekkel: 1. Cato böles mondása, Franklin, 1891. — 2. Cicero a legfőbb jóról és

rosszról, ugyanott, 1901. II. Kiadások bő kritikai kommentárral: 1. Euhemeri reliquiae, Akadémia, 1889. — 2. Dicta Catonis, ugyanott, 1895. III. Kiadások bő exegetikai kommentárral: 1. Persii Satirae, Akadémia, 1903. — 2. Tibulli carmina, accedunt Sulpiciae elegidia, ugyanott, 1905. — 3. Lygdami carmina, accedit Panegyricus in Messallam, ugyanott, 1906. — 4. Ovidii Amores, ugyanott, 1907. — 5. De epodo Horatii Cataleptis Vergilii inserto, ugyanott, 1908. — 6. De Ovidio elegiae in Messallam, ugyanott, 1909. IV. Irodalomtörténeti munkák: 1. Vergilius élete és művei, Akadémia, 1902. — 2. A római elegia viszonya a göröghöz, ugyanott, 1903. — 3. A római elegia, ugyanott, 1906. — 4. Ovidius és Lygdamus, ugyanott, 1908. — 5. De sexta Vergilii ecloga, ugyanott, 1909. A mondottak alapján Némethy Géza-nak rendes taggá választását a legmelegebben ajánljuk.

Pecz Vilmos, r. t.

Vári Rezső, l. t.

AZ I. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

VIII.

BLEYER JAKAB drt., a kolozsvári egyetemen a német nyelv és irodalom ny. r. tanárát az I. osztály A) alosztályába levelező tagnak ajánlom. Bleyer közel másfél évtized óta lankadatlan buzgalommal és kiváló sikerrel munkálkodik a német philologia terén. Irodalmi munkásságában kezdettől fogva a forrástanulmányokon alapuló kutató irányt követi s legszívesebben oly tárgyakhoz, oly irodalmi emlékekhez fordul, a melyek magyar irodalmi vonatkozásúak, a melyek épp ezért a német philológiában nem részesültek kellő figyelemben és a melyek hazai viszonyaikra és irodalmi áramlataikra új világosságot derítenek s nyelvészeti tanulmányaink számára adatokat szolgáltatnak. Nem említve ezúttal kisebb közleményeit és nagyszámú ismertető s bíráló cikkeit, csupán nagyobb értekezéseit és önállóan megjelent munkáit sorolom fel: 1. *Kazinczy Ferencz polemídjá az Aurora-körrel* (Philol. Közöny. 1896): arról az irodalmi harcokról szól, a melybe Kazinczy Pyrker László *Perlen der biblischen Vorzeit* cz. művének fordítása miatt az Aurora-körrel keveredett. — 2. *A magyar vonatkozású német történeti népelemek 1551-ig* (Phil. Közl. 1897): itt azokat a német énekeket tárgyalja, a melyek egyrészt nemzetünknek és német származású fejedelmeknek egymáshoz való viszonyával foglalkoznak, másrészt a törökkel való harcainkról szólnak. — 3. *Suchenwirt Péter* (Századok. 1899): a XIV. századi német író költe-

ményeinek főleg Magyarországra, Nagy Lajosra és vitézeire vonatkozó helyeit emeli ki. — 4. *Demantius Kristóf „Magyar tábori dob”-ja* (Philol. Közl. 1900): az *Ungerische Heerdrummet* cz. XVII. századi énekgyűjteménynek tárgyalása. — 5. *Magyar vonatkozású újságlapok* (Magyar Könyvszemle. 1900): e cikksorozat áttekintését adja a Nemz. Múzeum birtokában levő, 1600—1711-ig megjelent nyomtatványoknak, a melyek ez időszak magyarországi eseményeivel (Budavár visszafoglalása stb.) és magyar viszonyokkal foglalkoznak. — 6. *Beheim Mihály élete és művei a magyar történelem szempontjából* (Századok. 1902): a XV. századi német írónak nagyszámú munkái alapján — legnagyobb részük kiadatlan lévén, Bleyer jórészt a kéziratok alapján dolgozott — Beheimnek V. Lászlóhoz és udvarához való viszonyát rajzolja s részletesen ismerteti magyar történeti tárgyú költeményeit. — 7. *Adalék Pelbárt irodalmi hatásához* (Phil. Közl. 1904): a XVII. század két német irodalmi termékében mutatja ki Temesvári Pelbárt hatását. — 8. *A magyar hűnmonda germán elemei* (Századok. 1905. és külön a Dézsi Lajostól szerkesztett magy. irodalomtört. értekezések 7., 8. füzetéül. Budapest, 1906): e terjedelmes dolgozatban főleg azt fejt ki, hogy hűnhagyományunk germán elemei közelebbről keleti gót eredetűek s hogy e hagyományt a Pannoniában visszamaradt gótok őrizték meg; a magyarok e mondákat a pannoniái szlovének közvetítésével vették át. — 9. *Die germanischen Elemente der ungarischen Hunnensage*: az imént említett munka német átdolgozása, mely a Sievers-től szerkesztett *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache u. Literatur* 31. kötetében (1906) jelent meg. — 10. *A Nibelung monda második felének keletkezése és kialakulása* (Phil. Közl. 1906): azt fejteti, hogy a Pannoniában keletkezett gót mondanak átalakító hatása volt a német hősmondára s hogy a német monda épp e hatás következtében távozott el attól a régibb szerkezettől, a melyet az Edda dalai őriztek meg. — 11. *Fortunatus-népkönyvünk és német eredetije* (Phil. Közl. 1907): kimutatja, hogy a német Fortunatus-regénynek két redactiója volt; a magyar fordító ezek közül a B redactiót vagy ennek közeli rokonát használta, de erősen megrövidítette. — 12. *Gottsched hazánkban* (Budapest, Akadémia 1909): e becses tanulmányban fontos adalékot nyújt a német és magyar vonatkozások történetéhez. Az irodalom mellett szemügyre veszi hazai művelődésünk egyéb vonatkozásait is s részletesen kifejti, hogy a Gottsched munkásságával meginduló áramlat miképpen érvényesült — bécsi közvetítéssel — a magyar szellemi élet terén. Nemcsak Bessenyeinek s egyéb íróinknak egyes műveire gyakorolt hatásról van itt szó: az az áramlat jóval szélesebb körökre terjedt és sokáig nyoma maradt. E tekintetben nagy jelentősége van Gottsched grammatikai működésének, a melynek tartós hatása volt nyelvtanításunkra és nyelvtani irodalmunkra. Bleyernek itt felsorolt dolgozatai első sorban az irodalomtörténet körébe tartoznak s kiváló mértékben hozzájárultak e tudomány szak nem egy fontos

problemájának megoldásához; imént említett művének egy jelentékeny része azonban egyúttal azt is bizonyítja, hogy a szerző a nyelvészet körében is nemcsak teljesen járatos, hanem az e körre vonatkozó kutatást önállóan elő is tudja mozdítani: ugyanerről tanúskodnak különben régebbi szövegkiadásai s a hűnmonda tulajdonneveire vonatkozó vizsgálatai is. Legújabb dolgozata is, melyet *Hazánk és a német philologia a XIX. század elején* czímen Akadémiánk I. osztályának f. é. jan. 3-i ülésében felolvasott s a mely legközelebb sajtó alá kerül, szintén mind az irodalomtörténet, mind a nyelvtudomány kérdéseiben való alapos tájékozottságát bizonyítja. Így Bleyer bizonyára méltán ajánlható az I. osztály A) (nyelvtudományi) alosztályába, annál inkább, minthogy Akadémiánkban szinte hagyományos szokássá vált, hogy azok, a kik az irodalomtörténet mellett nyelvészeti kérdésekkel is foglalkoznak (főleg a classica philologia és a germán philologia munkásai), ebben az alosztályban foglaljanak helyet. Bleyernek egész munkássága alapos készütségről és szakismeretről, igaz rátermettségről és önálló kutatóképességről tanuskodik s minden dolgozatát lelkiismeretes pontosság és szigorú tudományos módszer alkalmazása jellemzi. Ez értékes munkássága alapján a legmelegebben ajánlom őt akadémiai levelező tagságra.

Petz Gedeon, I. t.

IX.

Dr. BÓDISS JUSZTINT, a pannonhalmi tanárképző főiskola tanárát, a classica philológiának több mint két évtized óta jeles és szorgalmas művelőjét *levelező* tagnak ajánlom. Bódiß a két classikus nyelv alapos ismerője s a tősgyökeres magyarságnak egyik igazán megbízható képviselője. Éppen ezért választotta tagjává már 1902-ben osztályunk class. philologiai bizottsága, melynek azóta sok hasznos szolgálatot tett. Első értekezése: *Érintkező pontok a három görög tragikusnál* 1887-ből való. Alapos tanulmányt írt *Cicero hat küzdelmes évéről* (1889). *A latin deponens igékről* írt latin értekezésével (1891) a külföld figyelmét is magára vonta. Az Egyetemes Philologiai Közleményben alapos és tanulságos bírálatoknak hosszú sora dicséri Bódiß alapos képzettségét és széleskörű tudását. Szerkesztette a Pallas-lexikon jó részének class. philologiai részét. Írt a *latin infinitivus historicus eredeti névszói természetéről* (Philol. Közl. 1900) s ugyanott nemes bátorsággal védte az ókori classikusok iskolai tanulmányát a középkori görög-latin írók előtérbe állítóival szemben. Figyelemre méltó az *igeidők* kérdésében írt három tanulmánya, melyekben e kérdés tudományos tárgyalására ösztönzést adott s nem egy dolgot tisztázott. A görög és latin föltételes mondatokról írt tanulmányát a Zeitschrift für die oest. Gymnasien elismerően méltatta. E dolgozatai a historiai latin nyelvtudomány tájékozott művelőjére vallanak. Hogy pedig a magyar nyelvtudományban is jártas, azt a Magyar Nyelvőrben meg-

jelent nagyszámú cikkei bizonyítják. Munkásságának legérettebb terméke tavaly megjelent könyve, mely *Xenophonnak Sokrates emlékért tárgyoló művét* minden oldalról teljes philologiai apparatussal, önálló felfogással s paedagogiai szempontból is értékes eredménnyel fejtegeti, s melyről a szakkritika osztatlan elismeréssel nyilatkozott. Autopsia útján szerzett művészettörténeti tájékozottságra mutatnak a Görög földön cz. emlékkönyvben s a Beöthy-albumban megjelent tanulmányai (Az athéni Akropolisról, A várvédő Athena akropolisi ércszobráról). Bódiss Jusztin munkássága, melynek csak főbb pontjait érintettem, teljes mértékben megérdemli azt az elismerést, melyet neki a tud. akadémia a lev. taggá választással nyújthat.

Dr. Csengeri János, l. t.

BÓDISS JUSZTIN T., az Akadémia classica-philologiai bizottságának régi segédtagját, pannonhalmi (szent Benedek-rendi) főiskolai tanárt én is ajánlani bátorodom az I. osztály A) alosztályába *levelező* tagul való megválasztásra. Bódiss Jusztin több mint húsz esztendei főiskolai tanársága alatt számos jeles szaktanárt nevelt a magyar középiskolának, s minthogy folyvást foglalkoznia kellett a classica-philologia egész körével, ennek némely disciplináiban, kivált a latin nyelvben és nyelvtudományban olyan képzettséget, s az egész szakban olyan irodalmi tájékozottságot szerzett, mely szinte közmondássá vált tőle még távolabb álló szaktársai között is. Bírálatával hosszú időn át utat mutatott és példát adott tárgyainak a kor színvonalán álló, szigorúan tudományos felfogására és kezelésére, s e mellett az iskola számára való gyümölcsöztetésére. Önálló dolgozatait a szakirodalomnak nálunk nem közönséges ismerete és gondos felhasználása mellett szinte az aprólékosság határáig menő lelkiismeretesség jellemzi. Kiváló magyar nyelvtudós is, kinek tősgyökeres magyar nyelvérzékéhez a tudományokkal foglalkozók közt most csak keveseké fogható, s ki a Nyelvőrbe és a Tájszótár számára írt cikkeivel és adataival a hazai nyelvtudománynak is jelentékeny szolgálatot tett. Hiszem, hogy az a megtiszteltetés, mely megválasztásával érné, nemcsak méltó jutalom volna eddigi munkásságáért, hanem ösztönzést és erőt adna neki ama hézagpótló, tudományos alapon álló philologiai kézikönyvek elkészítésére, melyeken tudomásom szerint már hosszú idő óta dolgozik.

Dr. Gyomlay Gyula, l. t.

X.

Dr. CSERÉP JÓZSEFET, a gyakorló gymnasium és tanárképző tanárát, budapesti egyetemi magántanárt, *levelező* tagnak ajánljuk, a nyelv- és széptudományi szakosztály A) alosztályába. Dr. Cserép József jelenleg 51 éves, 17 év óta előbb a kolozsvári, 1898 óta a budapesti egyetemen a római irodalomtörténet nagytevékenységű

magántanára. Széleskörű irodalmi munkásságot fejtett ki. Írt 21 önálló művet. 20 tudományos értekezést, ezen kívül 7 paedagogiai és aesthetikai értekezést, 15 ismertetést és bírálatot, 16 vegyes dolgozatot. E nagyterjedelmű munkásság expansiv munkaerő mellett tanuskodik, de mi ez alkalommal az intensív búvárkodáson alapuló tevékenységet kívánjuk méltatni. És örömmel constatálhatjuk, hogy e munkásság csak elismerést és nagyobb figyelmet érdemel, mint a melyben ez ideig része volt. Szorosan tudományos munkásságát vévén alapul, a következő műveket soroljuk fel: 1. *Sallustius történetírása* (bölcseştudori értekezés). 2. *Római irodalomtörténet* (1896., 1901., 1905.). 3. *Római régiségek* (1888., 1891.). 4. *C. Sallustius Crispus életviszongaira s munkáira vonatkozó függő kérdések* (kilencz értekezés, megjelent Aradon, 1896-ban). 5. *Határidőszámítás a rómaiaknál* (akadémiai értekezés, megjelent szakosztályunk Értekezései sorában 1903. XVIII. kötet 6. sz. alatt). 6. *C. Julius Caesar és C. Asinius Pollio* (akadémiai értekezés, megjelent u. o. XIX. kötet 8. sz. alatt 1906.) Mint láthatni, dr. Cserép József Sallustius-búvárlatai képezik e tudományos munkásság zömét. A *Római irodalomtörténet* és *Régiségek* alapos földolgozások, de a melyekben magukban is önálló felfogás és gondolkodás, lelkiismeretes gondosság és teljesen megbízható tudományos módszer nyilatkozik meg. Ma is nélkülözhetetlen kézikönyvek és a tanárképzés szempontjából felette hasznos szolgálatot tesznek. De ezektől is eltekintve, a Sallustius életére és műveire vonatkozó búvárlatai egymagukban is elég alapot nyújtanak arra, hogy dr. Cserép József tudományos munkásságának buzditására kérjük számára az elismerést az által, hogy a Tud. Akadémia levelező tagjául választásék. A ki Sallustius-t, e lélektani szempontból nehezen megfejthető talányt oly beható elemzéssel, a töle elvitatott kétrendbeli epistolának (ad senem Caesarem) közönségesen ismert két remeke chronologiai rendjének, politikai jelentőségének a legapróbb vonatkozások higgadt és mindenkép meglepően új megvilágításával ily sok oldalról bírta megismertetni, jelleméhez kulcsot adni: attól a jövőben is hasznos munkát várhatunk a tudományos búvárlat terén. A Cicero és Sallustius-féle invectivák közül finom megkülönböztetéssel a Sallustiusénak hitelességét elfogadja, a Ciceroval való kibékülést megmagyarázza, Sallustius lelki átalakulását, megnemesbülését nyomon kíséri. Az Asinius Polliora vonatkozó értekezése az idevágó tudományos vitában figyelemre méltó eredményre vezet. A *Bellum Africanum* és *Hisp.*, valamint a *Bellum Alexandrinum*, valamint Hirtius följegyzései földolgozásának egész bonyolult kérdésében nagy apparatussal végzett kutatások alapján megnyugtató eredményt ért el. A határidőszámítás kérdéséről Akadémiánkban tartott felolvasása a *lustrum*, *nonae*, *nundinae* *trinum nundinum* valódi jelentésére nézve elfogadható véleményt állít fel. Ha szó is férhet egy és más érvéhez, melyet az ő *nimum probat* szenvedélyének lehet betudni: a búvárlat higgadt

komolysága tiszteletre méltó. A Leukas—Ithaka kérdésről a Philologiai Társaságban tartott felolvasásának is ezt a jellemvonását kénytelen elismerni még az is, ki tőle eltérő nézetet vall. Még egy szempontot emelünk ki nyomatékosan. A latin irodalmi tanulmányok terén alig egy pár dicséretes kivétellel alig van számba vehető munkás. Hogy pedig a latin cultura tanulmányozására mily nagy szükség van, azt oly belátó testület előtt, minő a Tud. Akadémia, igazán felesleges. Végre the last but not the least megemlítjük, hogy az Akadémia classica-philologiai bizottság nagy elismeréssel fogadta el dr. Cserép Józsefnek teljesen kész bilinguis Sallustius kiadását. Mindezeknek alapján teljes és biztos reményünk van arra nézve, hogy dr. Cserép Józsefnek levelező taggá leendő megválasztásával jól megérdemelt kitüntetésben részesíti egy derék és lelkiismeretes tudós munkásságát.

Dr. Pecz Vilmos, r. t.

Dr. Hegedüs István, l. t.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

XI.

BADICS FERENCZ levelező tagot a legmelegebben ajánljuk rendes tagnak az I. osztály B) alosztályába. Ez ajánlatunk indoklására mély tisztelettel előadjuk a következőket. Badics Ferencz úr akadémiánknak 1894 óta levelező tagja s így sorrendben ma már a legrégebb levelező tagok egyike, a ki e mellett azóta a magyar irodalomtörténet terén fontos munkákat teljesített. Legyen szabad csak a legfontosabbakat kiemelnünk. Ezek: székfoglalója Pápay Sámuelről; a Beöthy Zsolttal közösen szerkesztett ú. n. Képes Irodalomtörténet két terjedelmes kötetben, melynek közhasznú és szükségyszerű hivatását igazolja az, hogy ma már 3. kiadásban forog közkézen; kiadta alapos életrajzzal Bajza József összes műveit kritikai jegyzetekkel; a Franklin-féle Remekírók cz. vállalatban kiadta Bajza válogatott műveit. Gyöngyösi István két főművét egy-egy és Petőfi műveit négy kötetben, gondos élet- és jellemrajzi bevezetésekkel; befejezte akadémiánk nagy Zrínyi-kiadását. kiegészítve a dr. Széchy Károly által kezdett jegyzeteket és bevezetést; legújabbán kiadta az előbbihez hasonló alakban Gyöngyösi István Murányi Vénusát bevezetéssel, az összes variánsokkal, szótárral, az első kiadás alapján. Mindezen kívül irt egy pár középiskolai kézikönyvet, több értekezést és részt vett Akadémiánk bizottságaiban, bírálati kiküldetéseiben, olykor évenként kettőben-háromban is. Mindezek mindennél jobban igazolják, hogy Badics Ferencz úr Akadémiánk azon kitüntetésének, hogy ren-

des tagjai sorába igtassa, minden tekintetben megfelelt, a tudomány és Akadémiánk érdekében való munkássága fáradhatatlan kitartás mellett közhasznú és tartalmilag s alakilag egyaránt a tudomány magas színvonalán áll. Mindezek miatt mély tisztelettel ajánlatunkat legmelegebben megújítjuk.

Ferenczi Zoltán, l. t.

Riedl Frigyes, l. t.

XII.

HERCZEG FERENCZ levelező tagot, a Kisfaludy-társaság rendes tagját s a Petőfi-társaság elnökét *rendes* tagnak ajánlom az I. osztály B) alosztályába. Herczeg Ferencz munkáit mindenki ismeri, hiszen újkori szépirodalmunk legjava termékei közé tartoznak; nem is sorolom fel őket, csak ez utóbbi állításomat igazolom pár szóval, legújabb regényei kapcsán. Herczeg akár a történelemből, akár a jelen életből veszi tárgyát, rendkívül finom megfigyelő képességet áruel; a régi krónikákból (a „*Pogányok*“-hoz) és az újkori históriából („*A királyné futárja*“-hoz) épp úgy ki tudja válogatni a legjellemzőbb vonásokat, mint a polgári élet mindennapi viszonyaiból (pl. az *Új Idők*-ben épp most folyó „*Fehér páva*“-ban), s azokat úgy tudja czéljaira használni, hogy modern embereiben csupa régi ismerősöket látunk, s a mi még nagyobb művészet, a régmúlt idők viszonyait és embereit, érzületükben, cselekvésükben, szóval egész külső és lelki világukkal oly mesterien tudja megeleveníteni, hogy Herczeg történeti regényei e korrajzi rekonstruálás tekintetében Kemény Zsigmond legjobb regényeivel versenyeznek. De Herczeget mindig érdekesen szót meséinek nemcsak kigondolása és megszerkesztése, hanem elegáns és szellemes előadása, választékos, minden szavával jellemzésre törekvő gondos, mégis könnyed stylusa is kitűnő szépíróvá avatja, ki alkotó ereje teljességében még sok szép munkával fog gyönyörűséget szerezni az olvasónak s dicsőséget a magyar költészetnek. A „*Pogányok*“ című történeti regényét 1904-ben a Péczely-jutalommal tüntette ki Akadémiánk, rendes taggá választásával egész költői munkássága iránt fogja elismerését kifejezni.

Badics Ferencz, l. t.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

XIII.

GÁRDONYI GÉZA regény- és drámairót az I. osztály széptudományi alosztályába *levelező* tagnak ajánlom. Gárdonyi a mai magyar elbeszélő irodalomnak egyik legkiválóbb egyénisége. Regényei,

elbeszélései, szindarabjai egyaránt nyereségei a magyar irodalomnak. „Április“ és „Füzfalevél, nyírfalevél“ című verses könyveiben több olyan költői gyöngyszemet adott nekünk, a melyek soká túl fogják élni mai átlagos verszőnünket. Ajánlom öt levelező tagnak az I. osztály széptudományi alosztályába.

Szabolcska Mihály, I. t.

XIV.

PEKÁR GYULA regény- és drámaíró, a Kisfaludy- és Petőfi-társaság tagját, az I. osztály B) széptudományi alosztályába *levelező* tagul a legmelegebben ajánljuk. Ennek az ajánlatunknak indokolására tisztelettel legyen szabad hivatkoznunk Pekár Gyula sokoldalú írói munkásságára, melylyel a magyar szépirodalmat gazdagította s egyszersmind a történelmi és aesthetikai ismeretek terjesztésével igen hatásos nemzeti munkát teljesített. Eddigi munkásságát a következőkben van szerencsénk felsorolni: I. *Regények és elbeszélések*: Dodó főhadnagy problémái (1894), Homályban (novellák, 1894), Lavina (regény, 1895), Hatalom (regény, 1896), Az aranykesztyűs kisasszony (novellák, 1896), A szoborszépasszony (novellák, 1897), Az esztendő legendája (1899), A jukkerleány és egyéb esetek (1899), Livió főhadnagy (regény, I/II. 1899), Pastellek (elbeszélések, 1902), Manőverszerelem és egyéb elbeszélések (1902), Rokoko idyllek (1903), Delila nyoszolyája és egyéb elbeszélések (1903), A lilomos asszony (phantasztikus regény hazánkból, a XVIII. sz. végéről, I/II. 1903), A szultána árnyéka és egyéb elbeszélések (1905), Vitézi románczok (1907), Atalanta csókja és egyéb elbeszélések (1908), Tatárabság (I/II. 1908. tört. regény II. Rákóczi Gy. korából), Az ezüst legendakör (1909), A kölesönként kastély (sajtó alatt). II. *Korrajzok, philosophiai és aesthetikai munkák*: Északon és délen (I/II. 1898. Spanyolország és Norvégia), Don Juan (1899, Tanulmány e monda spanyolországi eredetéről és vándorlásáról), Ferrara, Ravenna, Firenze (aesthetikai és tört. tanulmány. 1907). III. *Szindarabok*: Dodó főhadnagy (vj. 3 fv. 1899), Mátyás és Beatrix (dráma 4 fv.), Drághy Éva (előadásra készen). IV. Ezek mellett ő tekinthető megalkotójának az *Uránia tud.-színház oly műsordarabjainak, melyek egyszerre irodalmi és művészi színvonalon népszerűsítik a főlött tárgyat*. E nemű művei, melyek állandóan műsoron vannak: Spanyolország, A XIX. század, A tánc, A párizsi asszony, Pénz ő felsége, A szerelem története, A francia forradalom, Napoleon. Ezek közül pár több mint száz előadást ért meg. Az itt felsorolt nagyszámú szépirodalmi és tudományos irányú művek bizonyítják, hogy Pekár Gyula úr egyike korunk legtermékenyebb és legtöbb oldalú íróinak, ki ezek mellett állandón tárczákat, czikkeket, felolvasásokat tart a legkülönbözőbb kérdésekről. E mellett közvetítője azoknak a művészi irányoknak, melyek nyugaton, kivált a román-irodalomban, az elméket foglalkoztatják. Irodalmunk művészibb tevéseire és irányban, kifejezésben

való gazdagítására törekszik. Mindezek mellett gondolkozásában és meggyőződésében kiválóan magyar. Ezért fordult újabban sikerrel a történelmi regény és elbeszélés felé s multunk szellemi életébe gonddal és tanulmánynyal merült el, mint azt korrajzban is kiváló regénye, *A tatárabság* bizonyítja. Röviden, Pekár Gyula urat úgy műveinek tartalma, mint más művészi tulajdonai kitüntetőleg ajánlják akadémiánk levelező tagjául, a mint már ilyenül egy alkalommal volt is ajánlva s most midőn ezt az ajánlást a legmelegebben megújítjuk, csak kötelességünknek kívánunk eleget tenni.

Berczik Árpád, r. t.

Ferenczi Zoltán, l. t.

XV.

VIKÁR BÉLÁT, a magyar philologia jeles munkását, az I. osztály 4) alosztályába levelező tagul ajánlom. Főműve a Kalevala, a mult évben jelent meg Akadémiánk kiadásában és igazolja azt, a mit Setälä Emil egyetemi tanár, Akadémiánk külső tagja állít róla (Valvoja, Kalevala-vihko) hogy *valamennyi fordítás közt a legjobb*. Több mint húsz évi kitartó és lelkiismeretes philologiai munka e mű, a melynek megjelenése után a helsingforsi Finnugor Társaság sietett a fordítót levelező tagjául megválasztani. Már előbb, a nagy epos egyik részletének változati szövegét nyújtó, Kullervo énekei című munkájával a Kisfaludy-társaság Széher Árpád díját nyerte el Vikár, s ebből az alkalomból a Finn Irodalmi Társ. választotta őt levelező tagjául. Ez a két választás a Kalevalának és új magyar fordításának mind a két oldalát érinti és méltatja. Az irodalmit, a melyre a fordítás az ő költőiségeivel szolgál rá, s a nyelvészetit, mely abban áll, hogy mindazt érvényesíti a fordító, a mit *csak* a nyelvész tudhat s a mi nem lenne meg a munkában, ha csupán költő s nem egyszersmind nyelvész is volna a fordító. A magyar népnyelv mondatfűzésének számos, eddig el nem lesett és az irodalomba be nem vezetett fordulata, a tájkiöltés sok szépsége, a mely e fordítás által jut bele a magyar műköltés nyelvébe, egyáltalában az eredeti nyelvnek az a beható ismerete, a mely itt megnyilvánul és a fordítás nyelvének az eredetit oly annyira izről-izre nyomon követő tudatos használata kiválóan philologiai jellemet ad Vikár munkájának. Egyetértek Kuun Géza gróf néhai tiszteleti tagunk véleményével, midőn a már addig megjelent részletek alapján azt jelentette ki a fordítóról: már ezért megérdemli, hogy beválasszuk (ajánlotta is az 4) alosztályba évekkel ezelőtt). Szintén igen hasznos philologiai munkát végzett a fordító akkor, midőn a Kalevalának egy epizódját, a Kullervo-sorozatot nem abban a szerkezetben, mint a Kalevalából ismerjük, hanem annak egyik, mintegy 500 sorral bővebb változata szerint külön lefordította és kiadta; mert az epos változatainak egymáshoz való viszonyáról s egyáltalában az epos szerkezetéről általa világos fogalmat nyújt. A Kis-

faludy-társaság pályadíja, melyet ez a mű elnyert, arról tanuskodik, hogy az új Kalevala-fordítás irodalmi színvonalon is áll. Ez azonban mit sem von le abból, hogy magának az egész fordításnak első sorban philologiai érdeme van. Az e tárgyra vonatkozó nyelvészeti kutatások eredményeit foglalta össze egy hasznos füzetben Vikár: „Kalevalai tanulmányok, vonatkozással a magyar ősvallásra“. (Bővített különnyomat az Ethnographiából.) Említést érdemel ugyenezen évben (1901.) megjelent kis fürete: Budenz-émlék Ez közli ama beszédet, a melyet Budenz József tanári működésének 25 éves jubileuma alkalmával a volt tanítványok nevében Vikár mondott el az egyetemen s a mely tanuskodik arról, hogy a Kalevalával már akkor kezdett foglalkozni. Egyéb, első sorban megint nyelvészeti értékű és érdekű munkái: *Somogy megye népköltése*, a Kisfaludy-társaság népköltési gyűjteményében, a hol csaknem száz lapra terjedő jegyzetben népköltésünk sajátosságaira mutat rá. *A szentiváni énekről* írt nyelvi és tárgyi magyarázatai (M. Nyelvőr), *A regös ének* (Nyelvészeti Füzetek 39. sz.), *Szűcs Marcsa* népballadánk eredetéről, *A magyar népköltés remekei*, a Remekírók képes könyvtára című vállalatban. Előszava (38 lapon) új szempontokból tárgyalja a népköltés eredetét és a népköltési termékek alakulásait. Czikkei a Nyelvőrben, Ethnographiában, Erdélyi Múzeumban, Magyar Nyelvben, Vasárnapi Ujságban stb. nagyrészt nyelvészeti érdekű dolgozatokat s ebbeli érdemeit nem csökkenti az, hogy irodalmilag is megütik az értekező próza színvonalát. A magyar ritmusról nézve fontos szempontokat tár föl több idevágó értekezésében és felolvasásában. Külön rá kell mutatnom arra az úttörő munkára, melyet a népköltési hagyományok gyűjtésének új módjával, a phonograph alkalmazásával sok év óta teljesít. Módszerét most már utána a külföldön is alkalmazzák hasonló gyűjtésre. Végül megemlítem, hogy Vikár Béla már régóta segédtagja Akadémiánk nyelvtudományi bizottságának.

Simonyi Zsigmond, r. t.

XVI.

VOINOVICH GÉZA bölcsélet-doctort, a kolozsvári tud. egyetemen a magyar irodalomtörténet magántanárát, irodalomtörténet-író *levelező* tagul ajánljuk az I. osztály széptudományi alosztályába. Voinovich Gézát, Gyulai Pál kedvelt tanítványát, a M. Tud. Akadémia már a múlt évben érdemesnek tartotta arra, hogy Gyulai Pál örökségét, a *Budapesti Szemle* szerkesztését reá bizza. Már ez a körülmény is mellette szól annak, hogy őt a tek. Akadémia tagjául ajánljuk. Mert azok a szempontok, melyek az Akadémiát ezen elhatározásánál vezették, ajánlatossá teszik egyszersmind akadémiai taggá való megválasztását. Voinovich Géza az újabb tudós nemzedék legértékesebb tagjai közé tartozik, a kiből komoly készségség széleskörű műveltség és philologiai alaposág választékos esztetikai ízléssel

s erős formaérzéssel társul. E tulajdonságai első sorban essay-íróvá tették, méltó tagjává annak a író-csoportnak, mely Péterfyvel élén Gyulai Pált vallotta mesterének. Nagyobb essayi közül időrendben legelső *id. gr. Teleki László irodalmi munkássága* cz. dolgozata (*Irodalomtörténeti Közlemények* 1899); ez író életrajzát új adatok alapján eddig a legteljesebben állítja össze, művei elemzésében pedig először mutat rá arra, hogy Teleki Bessenyeinek — eddig egyetlen ismeretes — tanítványa. — Arany Lászlóról írott tanulmánya (*Arany László. Budapest, 1901*) finom és mélyreható lélektani elemzéssel méltatja Arany László költészetét, s párhuzamot vonva apa és fiú között, megvilágítja a különbségeket, melyek a két nemzedéket elválasztják, de azt a lelki rokonságot is, mely őket összefűzi. — Az Eötvös Józsefről szóló tanulmány (*Br. Eötvös József. Budapest, 1903*), a mely az Akadémiánál pályadíjat nyert, Eötvösnek teljes élet- és jellemrajza essay-formában. Értékéről a leghivatottabb bírálók (Beöthy Zsolt, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv) így nyilatkoztak: „Formai tekintetben kiváló, valódi essay-szerű dolgozat, mely arányos szerkezetben a legfőbb vonásokban igyekszik feltüntetni Eötvöst, úgy is mint költőt, úgy is mint politikust; előadása élénk és tárgyyszerű“. Megjelenésekor a komoly kritika is méltánylattal emlékezett meg e műről. — A *Budapesti Szemle* 1909-iki folyamában megjelent tanulmánya *Madách fiatalkori négy színművéről*, mely egy későbbiben lévő nagyobb monographiának részlete, egészen új világításba állítja Madách drámáiról kísérleteit s teljesen ismeretlen adatokat tár fel ezekre vonatkozólag.

A magyar irodalomtörténet terén kifejtett munkásságának becses eredménye *b. Eötvös József összes munkáinak sajtó alá rendezése húsz kötetben*, melyhez az előbb említett életrajz csatlakozik (Budapest, 1901—1903). E kiadásban a költemények csoportja is bővült; itt jelent meg először Eötvösnek több addig ismeretlen beszélytöredéke, itt vannak először összegyűjtve röpiratai, két kötetre terjedő hírlapi cikkei, egy egész kötetet kitévő aesthetikai és egyéb értekezései s addig legnagyobb részt ismeretlen levelezése. Mindezeknél fáradságos philologiai akribéiát követelő szövegmegállapítást kellett végeznie. A köteteket kísérő bő jegyzetek nem pusztán könyvészeti felvilágosításokat adnak s nemcsak az egykorú kritika jelentősebb nézeteit közlik, hanem új világot vetnek Eötvös életének, írói egyéniségének és munkásságának mozzanataira, többször irodalom- és kortörténeti kis értekezésekké bővülve. — Ugyanő adott Eötvös műveiből kisebb válogatott kiadást a *Magyar Remekírók* gyűjteményében, hosszabb bevezetéssel.

Kisebb tanulmányai: *A modern drámáról*. (Budapesti Szemle. 1902); a Kisfaludy-társaság régi fordításaiból némi javítással rendezett Shakespeare-kiadás bevezető értekezései, ú. m.: *Shakespeare élete*; *Shakespeare tragédiáiról*; *Shakespeare történeti színműveiről*; *Shakespeare*

vígjátékairól és regényes színműveiről, A költeményekről (Budapest, 1902), továbbá az Ambrus Zoltán és Voinovich által közösen szerkesztett Klasszikus Regénytár egyes köteteihez készült előszavak: *Dosztojevszkij, Mayer Konrád Ferdinánd, Thackeray, Turgenyev*, (1904), *Goncsarov, Lermontov, Scott* (1906), *Bulwer* (1909) jellemzései, valamint rövidebb-hosszabb könyv- és színi bírálati a *Budapesti Szemlében* nemcsak arról tanuskodnak, hogy ízlését a külföldi remekírók tanulmányozása finommá, ítéletét biztossá, látkörét szélessé tette, hanem arról is, hogy művein keresztül behatolva egy-egy író lelkébe, művészi lélek- és jellem-rajzokat tud festeni, melyek élethíven domborodnak ki és színességükben igen élvezetesekek. Mindezen tanulmányait az írók műveinek s a rájuk vonatkozó irodalomnak alapos ismerete s újszerű szempontok mellett józan megítélés tüntetik ki. Voinovich legértettebb s eddig leghosszabb lélegzetű műve *Az angol irodalom története a renaissancától kezdve az Egyetemes irodalomtörténet* III. kötetében (Budapest, 1907). Nehéz feladattal állott szemben: szűkre szabott téren annyi kiváló szellem alkotását kellett méltatnia. Széleskörű tájékozottság alapján biztos érzékkel válogatta ki az angol irodalom jellemző termékeit s tisztult felfogással nyújt bepillantást a korszakok szellemi mozgalmainak mélyébe, az egyes művek keletkezésének körülményeibe. Egy pár vonással erősen körvonalazott jellemképet ad, érdekesen tájékoztat a művek jelentősége és szépségei felől s élénk előadásával leköti az olvasó figyelmét. — Úgy vagyunk meggyőződve, hogy ma, midőn egy íróban oly ritkán párosul a szigorú szakszerű tudományosság, kiművelt aesthetikai ítélőképesség és a művészi formaérzék, Voinovich megválasztása határozott nyeresége volna az Akadémiának, nem is szólva arról, hogy egy ilyen erő mennyi szolgálatot tehet a pályázatok elbírálásánál is és így mily hasznos közreműködőt nyerhetünk benne az Akadémiára súlyosan nehezedő feladatok teljesítéséhez

Lévay József, t. t.

Beöthy Zsolt, r. t.

Katona Lajos, l. t.

Haraszti Gyula, l. t.

Császár Elemér, l. t.

AZ I. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

XVII.

ERICH SCHMIDT egyetemi tanárt, a porosz Tudományos Akadémia tagját, a berlini egyetem e. i. rectorát *külső* tagnak ajánlom Schmidt, Scherer Vilmos legjelesebb tanítványa, egy emberöltő

óta a legkitünőbb német irodalomtörténetíró, kinek főleg Lessingre és Goethére vonatkozó nagyszámú dolgozatai kutatás, módszeres földolgozás és vonzó előadás tekintetében mintaszerűek. Nagy érdemei vannak a nagy weimari Goethe-kiadás körül is, mely hatalmas vállalatnak egyik főintézője; kitünőek Kleist- és Ludwig-kiadásai. Tanulmányainak száma igen nagy. Ezekben felöleli az egész újabkori német irodalmat és jóakarattal tárgyalja a legújabb irodalmi mozgalmak embereit és munkáit is; de figyelemmel kíséri a franczia és angol irodalom fejlődését is. Alaposság- és szellemességben elsőrangú essayista. Mint egyetemi tanár (előbb Bécsben, most Berlinben) mindig kiváló jóakaratot tanúsított honfitársaink iránt, a kik hallgatói voltak. A mai német tudományosságnak egyik büszkesége, ki Akadémiánknak is díszére fog válni.

Heinrich Gusztáv, r. t.

XVIII

Dr. E. DENISON ROSS urat, a kalkuttai főiskola igazgatóját, az Asiatic Society of Bengal philologiai szakosztályának titkárát, ki jelentékeny tudós munkákkal gazdagította az orientális kutatásokat, különösen a muszlim India történetének ismeretét, az I. osztályba *külső* tagnak ajánlom. Annak a nagyhatású társulatnak titkára és egyik irányítója, melynek védelmével végezte *Körösi Csoma Sándor* világraszóló tudományos munkáját.

Akadémiánk elismerésére főképen a kegyelet azon tényeivel szolgált reá, melyekkel az Asiatic Society of Bengal körében Csoma Sándor emlékének hódol. Akadémiánk Értesítőjében olvashatjuk egy előadása fordítását, melyben ez év január havában Csoma életmunkáját ismertette annak bejelentésével, hogy most a magyar tudósnak — „one of the glories of the Asiatic Society of Bengal” — a Társaság könyvtárában őrzött kiadatlan munkái közrebocsátásával foglalkozik. E munkák három kötet ben legközelebb nyilvánosságra kerülnek. Úgy hiszem, illő módon viszonzozzuk e tudós buzgóságát, ha mint külső tagot Akadémiánkhoz kapcsoljuk.

Goldziher Ignác, r. t.

A II. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK:

XIX.

Gróf TISZA ISTVÁN volt miniszterelnököt, a főrendiház tagját, mint közéletünk kitünőségét, közgazdasági író, publicistát és szónokot ajánljuk a tek. osztálynak az üresedésben levő *tiszteleti*

tagsági helyre leendő megválasztásra. Gróf Tisza Istvánnak régebben közgazdasági és socialpolitikai tárgyakról írt actualis jellegű, tehát inkább a publicistika körébe vágó dolgozatai oly nagy szakismeretről, önálló ítéletről és erős dialektikáról tanúskodtak s oly nagy befolyással voltak a tárgyalt kérdésre vonatkozó közvélemény kialakulására, hogy személye már azok alapján is tekintetbe jöhetett volna az akadémiai tagválasztásoknál. Még sokkal nagyobb borderejű azonban az a szerep, melyet gróf Tisza István mint államférfi legújabbkori közéletünkben vitt, s mely őt nemcsak mint egyik legelsőrendű szónokunkat mutatja, hanem mint oly egyéniséget is, ki jelentékeny nyomokat hagy korának közéletében. Akadémiánk régi hagyományaihoz híven, mindig a politikai pártokra való tekintet nélkül, tiszteleti tagjai sorába igyekezett iktatni a közélet terén szellemi kitűnőségüknél fogva vezető szerepet vivő férfiakat, mint kiknek megnyerésétől alapszabályaink szavai szerint „*díszre és java öregbedését várja*“. Ez alapon bátorkodunk gróf Tisza Istvánt megválasztásra melegen ajánlani.

B. Nyáry Jenő, t. t.
 Andrássy Gyula, r. t.
 Wlassics Gyula, r. t.
 Pauer Imre, r. t.
 Forster Gyula, t. t.
 Dr. Plósz Sándor, t. t.

Dr. Vécsey Tamás, r. t.
 Berzeviczy Albert, t. t.
 Gaál Jenő, r. t.
 Nagy Ferencz, r. t.
 Láng Lajos, r. t.
 Reiner János, l. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

XX.

MATLEKOVITS SÁNDOR levelező tagot a II. osztály A) alosztályába *rendes* tagnak ajánljuk. Immár harminczhét év telt el, mióta az Akadémia őt levelező tagnak megválasztotta. Azóta példátlanul gazdag tudományos irodalmi tevékenységet fejtett ki, melylyel nevét az ország határain kívül is igen széles körökben ismertté tette. Még 1873-ban írt egy nagyobb munkát a kereskedelem történetéről. A „Kereskedelmi szakoktatásról“ írt pályaművét az Akadémia a Dóra-díjjal, a „Vasuti különbözeti viteldijakról“ szerkesztett nagyobb dolgozatát dicsérettel tüntette ki. Akadémiai székfoglalója „A részvénytársulati ügyről a törvényhozás szempontjából“ beható tanulmányon alapszik. „Az osztrák-magyar monarchia vámpolitikájáról 1850–1877“ czim alatt sokáig közkézen forgó könyve valóságos forrásmű. Legnagyobb művei a következők: „Magyarország államháztartásának története 1867–1890-ig“, melyet később egy külön nagy tanulmánnyal

egészített ki. Nagy statisztika-munkát írt két vaskos kötetben Magyarország összes közállapotairól, mely igen bő, szintén két kötetes, kivonatban németül is megjelent. Hazánkon kívül is dicsőséget szerzett 1891-ben a magyar tudományosságnak „Die Zollpolitik der ö.-u. Monarchie und des deutschen Reiches seit 1868 und deren Zukunft“ című maradandó becsű művével. Önálló nagyobb munkákat írt a külön magyar vámterületről és egyet annak tarifájáról; továbbá az új ipartörvényjavasatról. Az 1884. évi XVII. t.-cz.-ben foglalt és ma is érvényben levő ipartörvény javaslatának ő a szerzője. Kisebb önálló dolgozatainak, tanulmányainak és cikkeinek se szeri se száma. A jelen füzetben sok lapot venne igénybe azok csak főbbjeinek felsorolása is. Köztevékenysége kiterjed az ipar és kereskedelem egész nagy területére, melynek igen sok előkelő egyesületében vezető állást foglal el. A kereskedelmi és vámpolitika bel- és külföldi irodalmában tekintélynek van általán elismerve, a mit számtalan adattal lehetne bizonyítani. Több mint egy emberöltőn keresztül volt az Akadémiának egyik legtevékenyebb és most már legrégibb levelező tagja; ennél fogva rendes taggá leendő megválasztása további megokolásra nem szorul.

Gaal Jenő, r. t.

Láng Lajos, r. t.

Berzeviczy Albert, t. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK :

XXI.

Dr. PAULER ÁKOS egyetemi magántanárt, k. jogakadémiai tanárt *levelező* tagul ajánlom. Vonatkozással a múlt évi javaslatomban foglalt bibliographiai jegyzékre is, de különös tekintettel tüzetes ismeretelméleti vizsgálódásoknak az eredményeit összefoglaló munkáira ajánlom ismételve a t. Akadémia figyelmébe *Pauler Ákost*, a ki a philosophiai tudományok területein munkálkodó fiatalabb nemzedék sorából úgy kutató szorgalom, mint széleskörű és alapos eruditio tekintetéből örvendetes módon kimagaslik. Az ismeretelméleti problémákat fejtegető munkái közül, melyeket a *természettudományi megismerésről* szóló tanulmány sokat ígérően nyitott meg, itt különösen kiemelendőnek tartom „*Az ismeretelméleti kategóriák problémája*“ című, a M. Tud. Akadémia által kiadott munkát és „*Az etikai megismerés természete*“ című nagyobb művét, valamint az „*Intuitió és bizonyosság*“ cz. értekezést (M. Philos. Társ. Közleményei 1909. I.) és

„A tudomány fogalmáról“ szóló, a M. Philos. Társaságban bemutatott nagyobb tanulmányát. Az ethikai megismerésről szóló műve a mi szakirodalmunkban szokatlan hatást keltett; nagy controversiákra adott alkalmat. A szerző, mint az egyik szélső ismeretelméleti felfogásnak elszánt szóvivője, meleg elismerés mellett éles támadásokban is részesült. Az ellentétes felfogások védői tüzetesebb kritikai fejtegetéseket szenteltek a mű egyes részeinek. Itt — teljesen eltekintve az e controversiákban fejtegetett ellentétes elméleti nézponatok tárgyában való érdemleges állásfoglalástól — csak azon meggyőződés kifejezésére szorítkozom, hogy ez a munka is az elfogultság nélkül és a kellő szakszerű tájékozottsággal ítélő olvasó előtt mindenképen evidentiába helyezi egy kutató elme tudományos törekvéseinek a becsületes komolyságát és a szerzőnek kiváló, a philosophiai gondolkodás történetének különböző korszakaira és a legújabb idők gondolatmunkájának nevezetes mozzanataira egyaránt kiterjedő eruditióját. Azt tartom, hogy a M. Tud. Akadémia szempontjából, a philosophiai tudományok körében is, új munkatársaknak kiszemelésénél nem az egyik vagy a másik iskolához vagy elméleti irányhoz való tartozás tekinthető mérvadónak, hanem a tudományos szellem és a kutató elmét eredményes munkásságra képesítő nagy tudás, a kor tudományos igényeinek színvonalán álló, sokoldalú és alapos eruditio. Ez az, a mi meggyőződésem szerint *Pauler Ákost* is képessé és hivatottá teszi arra, hogy Akadémiánk tudományos munkásságában eredményesen közreműködjék. Azért megválasztatását ismételten melegen ajánlom.

Medveczky Frigyes, l. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

XXII.

BALOGH FERENCZET, a debreczeni ref. collegium kiválóan jeles és munkás tanárát ajánljuk a Magyar Tud. Akadémia levelező tagjául való megválasztásra. Régi hű munkása ő a magyar irodalomnak. Neve és önzetlen munkássága ismeretes a külföldön is, különösen Franciaországban, Angliában és Amerikában. Világlátott, széles látókörű és mély tudományú férfiú, kinek megválasztása által Tudományos Akadémiánk önmagát tiszteli meg.

Minden bővebb jellemzés nélkül álljon itt dolgozatainak hosszu sora. I. Önállóan megjelent munkái: 1. *Méliusz Péter hatása*. Tanári székfoglaló beszéd. Debreczen, (8 r. 24 l.) 1866. (Dr. Böhl bécsi

tanár közvetítésével német fordításban is megjelent.) — 2. *A magyar protestáns egyháztörténelem részletei*, a reformatio korától fogva korunkig. Debreczen, 1872. (8 r. 183 l.) A magyar biblia történetével korrenben. — 3. *Keresztyén Egyháztörténelem* az egyház alapításától fogva jelenkorig. Debreczen, 1872—1890. (8 r. 649 l.) 2-ik kiadás 1890—1909. — 4. *Hitnézetek története* (dogmatörténelem) az apostoli kortól Lutherig. Debreczen, 1877. (8 r. 144 l.) — 5. *Jelentés az Edinburgban 1877-ben tartott Egyetemes Presbyterian nagygyűlésről*. Debreczen, 1877. (8 r. 16 l.) — 6. *Jelentés a Londonban 1888-ban tartott E. Pr. nagygyűlésről*. Debreczen, 1889. (8 r. 27 l.) — 7. *Tájékoztató pontok a theologia terén*. Debreczen, 1877. (8 r. 27 l.) — 8. *Emlékeszéd Kálvin felett*. Merle D'Aubignétől; francziából fordította s bevezetéssel látta el a Genfben épült „Reformatio Csarnokáról” s a magyar érintkezéséről. Debreczen, 1878. (8 r. 60 l.) E toldalék fordító műve, korrajz. — 9. *A magyar protestáns egyháztörténelem irodalma*. Debreczen, 1879. (8 r. 93 l.) — 10. *Kellő világítás*, Kanyaró Ferencz unitárius történetírásához. Debreczen, 1892. (8 r. 24 l.) — 11. *Dogmatörténelmi Mozzanatok a XVIII. és XIX-ik században*, a német hittudósok körében. Debreczen, 1894. (8 r. 56 l.) II-ik kiadása 1906. (n. 8 r. 29 l.) — 12. *A brit és külföldi Biblia-Társaság száz évi működésének és hatásának ismertetése*. Kiadta a magyarországi ref. Egyház Egyetemes Conventje. Debreczen, 1903. (8 r. 24 l.) — 13. *A „Biblia Társulat száz éves jubeliuma alkalmából”*. Kiadta a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Budapest, 1904. (8 r. 16 l.) — 14. *A Debreczeni Református Collegium Története*. Debreczen, 1904—1909. 8 r. kinyomva 28 iv; 4 iv kézírata nyomda alá kész, lesz 40 iv, de még egészen nem adatott ki. — 15. *A debreczeni jogakadémia keletkezése, fejlődése és a jogászfifjúság*. Kiadta a debreczeni joghallgatók Önképző Társasága. Debreczen, 1905. (8 r. 24 l.) — 16. *A magyarországi Protestáns Egyházak története*. Debreczen, 1905. 8 r. 167 l.) — 17. *History of the Reformed Church of Hungary*, by Francis Balogh. Angolra fordítá Nánási Lajos, amerikai ref. lelkész Youngstownban (Ohio), Lancaster, 1907. (8 r. 66 l.) Szerző arcképével. — 18. *Felirat a debreczeni Egyetem ügyében*. Debreczen, 1908. díszkiadás. (4 r. 16 l.) A debreczeni Collegium életét, fejlődését 3—4 oldal kivételével, megbízás folytán B. F. írta. Ugyanaz megjelent „A Város” című hetilap. V. évfolyama, 1908. évi 24. számában. — 19. *Kálvin a történelemben*. Emlékeszéd Kálvin születése négyszázados ünnepélyén. Debreczen, 1909. (8 r. 32 l.) — II. *Gyűjteményes nagy művekben jelentek meg*. 1. *A magyar református egyház Hívallásainak története*. (History of creeds etc ...) Angolul írva. Kiadta Schaff Fülöp az Egyetemes Presbyterian Szövetség 2-ik nagygyűlésének Emlékkönyvében. Philadelphia, 1880, a mű 1099—1120. lapjain. (Ez nincs meg magyarul. A honi hitvallások táblás kimutatásával.) — 2. „*Magyarische*

Bibel-Übersetzungen* Hauck Realencyclopédie-ben. III. kiadás. Leipzig, 1897. Külön lenyomatban is „Urtexte und Übersetzungen der Bibel (Sonder-Abdruck . . .). Leipzig, 1897. (8 r. 175—178. S.) Ugyanaz angolul újra dolgozva „Bible Versions“ cikksorozatban a „New Schaff-Herzog Encyclopedia of Rel. Knoledge“. New-York, 1904. a II. kötetben. — 3. Hauck „*Real Encyclopédie . . .*“ a II. és III. kiadásba először bevitt magyar tárgyú cikkek: Pázmány, Bod Péter, Debreczeni Ember Pál, Szegedi Kis István, Révész Imre stb. Ugyanaz angol fordításban a „New Herzog-Schaff Realencyclopédiá“-ba megy be egyenként, még öt nagy kötet jelent meg. (London és New-York, 1908. és 1909-ben.) — 4. A *Pallas Nagy Lexikonába* írt 22 cikket, főleg magyarírók életrajzeit. — 5. Révész Imre Munkái. I. kötet „Kálvin élete stb.“ III. kiadás. 1909. (8 r. 346 l.) A Révész Imre Emlékalap-bizottság megbízásából sajtó alá rendezte B. F.; végén „Tájékoztató Szó Révész Imre érdemeiről stb. (egy iv, a megbizottól. Előszóval). — 6. A „The Catholic Presbyterian“ havi folyóiratban, szerkeszté dr. Blaikie, angolul írta „*The Champion of Church liberty in Hungary: Emeric Révész*“. (London, 1881. márcziusi kötet.)

a) Jegyzet. Ötödfélszázra megy cikkeinek, felolvasásainak, beszédeinek, történelmi értekezéseinek száma, melyek a hazai néhány napi-, heti- és havilapokban; továbbá francia, angol, amerikai és hollandi (ez fordításban) közlönyökben láttak azon nyelven világot. Ezek közül kiemelem. 1. „*A francia protestáns Irodalmi Társulat Ismertetése*.“ (Prot. Szemle. 1889. 1. füzet.) — 2. *Jászberényi Pál* londoni tanár. (Vasárnapi Ujság. 1866. év 39. és 40. sz.) — 3. „*Uri János* magyar tudós Oxfordon.“ (Sárospataki Füzetek. 1866. év.) — 4. „*Petőfi vallásos világnézlete*.“ (Debreczeni Potestáns Lap. 1883. év 31. sz.) — 5. „*A reformatio és a magyar nemzeti szellem egymásra hatása*.“ (Prot. Szemle. 1899.) — 6. „*Bocskai a vallásszabadság hőse*. (a három százados ünnepen értekezés. (Prot. Szemle. 1907.) — 7. *Tudósítás a katalauni kún csatáról*. (Vasárnapi Ujság. 1866. és 32. sz., közlé Révész Imre) stb. stb. (E látogatásról naplója kéziratban van.) — b) A Brit és külföldi Bibliatársaság külföldi tiszteletbeli tagjává választása 100 éves ünnepe alkalmával okmányilag tüntetett ki. — c) *Negyvenéves tanári jubileumát* megölték tanítványai 1906-ban; s önkéntes adományaikból 2000 koronás *alapítványt* tettek nevére; kamatja évenként az egyháztörténelem legjelesebb hallgatójának adatik ki a debreczeni Collegiumban. — d) A *vasárnapügy* kérdését s a *vöröskereszt-egyletet* több cikkével, röpirataival kiadásaival előmozdította, ismertette. Bizonyosága ennek azon *diszokmány*, mely kelt Bécsben, november 30-án 1893. *Erzsébet királyné* aláírásával, s mely a vöröskereszt-egylet körül szerzett kiváló érdemeit méltatta. — e) Megindította az első protestáns hetilapot Debreczenben „*Evangeliumi Protestáns Lap*“ czímen az akkori szélsőségi áramlatok ellensúlyozására, az ágost. hitvallású testvérek tevékeny támogatásával; szerkesz-

tette négy évig, míg az áramlat megcsillapodott; a lap más név alatt él ma is. E lapok hasábján, számos dolgozatai jelentek meg.

Ezeknek alapján ajánljuk őt a magyar Tud. Társaság levelező tagjává.

Dr. Zsilinszky Mihály, r. t.

Nagy Gyula, l. t.

XXIII.

BARABÁS SAMU országos levéltárnokot a II. osztály történettudományi alosztályában betöltendő levelező tagsági helyek egyike-re melegen ajánljuk. Már 30 esztendeje annak, hogy Barabás mint kezdő fiatal ember történetbúváraink buzgó gárdájába azzal a figyelmet keltő kis publicatióval lépett be, mely a „*Székely krónika 1529—1596*“ cím alatt a Történ. Tár 1880-iki évfolyamban jelent meg. Mintegy jelezte ezzel a tősgyökeres ifjú székely, hogy a terrénüm, a melynek megmunkálása első sorban szívéen fekszik, az „erdöntúli“ szűkebb hazának történelme. Számos kisebb-nagyobb dolgozata ebben a hálás körben mozog, mint pl. nagybecsű regestái (öt közlemény!) Erdély XVI. századi történetéből; adózástörténeti közlemények a Székelyföld XVII. századi gazdasági életéből (Tört. Tár 1891—1894.) stb. De fölülmulja ezeket mind terjedelemben s mind tartalomban és érték szempontjából az a két igen szép publicatio, melyek egyikét (Beke kanonokkal közösen) „*Levelek és okiratok I. Rákóczy György keleti összeköttetései történetéhez*“ czímen az Akadémia történelmi bizottsága kiadásában tette közzé, másikával pedig, t. i. a *Teleki-Oklevéltár* két kötetével Erdély középkori (1206—1526) történetéhez nyitott új és megbecsülhetetlen forrást. E művek és kiadványok azonban távolról sem meritik ki Barabás csendes és kitartó tudományos búvárkodásának eredményeit! Mert nem csupán Erdély s nem csupán Keletmagyarország viharos multja kötö le a lelkiismeretes kutató figyelmét. Tekintete a Thökölyre, az Egerre, a Balassákra s a Thurzókra vonatkozó becses közleményeken keresztül (1881—1899.) mindinkább az anyaország nyugati, majd délnyugati vidékei felé fordul s bámulatos szorgalommal és tárgyszeretettel teremti meg a „*Zrinyi Miklós életére vonatkozó levelek és okiratok*“ két kötetében azt a szép emléket, melyet Akadémiánk történelmi bizottsága a szigetvári világhírű hős iránti nemzeti kegyeletnek adózott. Méltán sorakozik ehhez a publicatioéhoz a „*Blagay-Oklevéltár*“ testes kötete, melyet Barabás Thallóczyval együtt adott ki (ugyancsak a tört. bizottság megbízásából) több évvel ez előtt s melyet nemsokára követni fog a *Frangepán-családnak* szintén Thallóczyval közösen szerkesztett, sajtó alatt levő *oklevéltára*. E két utóbbi műről az alólirott ajánlók egyikének természetesen hallgatnia kell. De semmi nem tarthatja vissza a második ajánlót annak a szakemberek előtt jólismert ténynek a hangoztatásától, hogy e két gyönyörű kiadványban a középkori horvát-slavon-dalmát és magyar

vonatkozások nemes érzeczel bővelkedő kincses bányája rejlik. A fön-
tebb röviden előadottak alapján bátrak vagyunk Barabás Samu orszá-
gos levéltárnokot úgyis mint a magyar közép-kornak, úgyis mint a
XVI—XVII. századi magyar és specialis erdélyi történelemnek nagy-
érdemű bűvárát, nem különben mint jeles diplomatikust, kitűnő palaeo-
graphust és mintaszerű oklevéltáradót levelező tagul a leheő legmetle-
gebben és nagy nyomatékkal ajánlani. Meggyőződésünk, hogy a sze-
rény szakember közel 30 esztendei zajtalan és feltűnés nélküli, de
sikeres és nagy értékkel bíró működése erre a tán kissé kései erkölcsi
jutalomra már réges-régen becsülettel rászolgált!

Károlyi Árpád, r. t.
Thallóczy Lajos, r. t.

XXIV.

HODINKA ANTAL, a pozsonyi kir. jogakadémia rendes
tanárát, Akadémiánk II. osztályának történeti alosztályába *levelező*
tagnak ajánlom. Dr. Hodinka attól az időtől kezdve, a midőn ez előtt
csaknem negyedszázaddal, 1886-ban megjelent magvas dolgozatában
(mely a Fraknoi-féle pályadíjat nyerte el) a római kath. egyháznak a
bosnyák bogumilismussal folytatott küzdelmét megírta, szigorú követ-
kezetességgel és tervszerűen műveli a hazai történelemnek és a kelet-
európai szláv történetnek a miénkel egybefüggő olyan specialis terü-
leteit, a melyek némelyikét historikusaink teljesen elhanyagolták, né-
melyikét pedig csak egyik-másik élesblátású és tágasb látókörü kutatónk
mértatta figyelemre és bűvárlatra. E működésében dr. Hodinkának
nagy segítségére van, helyesebben mondva sikeres működését lehetővé
teszi az a széleshatárú, alapos jártasság, melyet a déli és keleti szláv
történelem középkori kútfőinek sűrűjében, az összes szláv nyelvek
mélyreható ismeretével elsajátított. Részletekbe bocsátkoznom, Hodinka
műveit behatóan bonczolnom fölösleges. Legyen elég csak röviden
utalnom a főbbekre. Alapvető jelleggel bír, különösen a középkori
szerb diplomatika és palaeographia szempontjából az a rendkívül
becses és kimerítő dolgozat, mely a Történelmi Tár 1891. és 1892-iki
folyamában „*A szerb történelem forrásai és első kora*” czímmel jelent
meg. Hazai történetünkbe — az egyháziba és politikaiba — vágnak
Akadémiánk értekezései közt 1898-ban kiadott, összefoglaló kútfő-
tanulmányai „*A bosnyák-djakovári püspökség történetéből*”. Az a tar-
talmas publicatio, a „*Horvát réghelyek levéltárának*” az 1490—1527
közti időt felölelő kötete, amelyet Hodinka 1903-ban adott ki Thalló-
czyval együtt Akadémiánk történelmi bizottságának megbízásából
(„Magyarország melléktartományainak oklevéltára”), nemesak új vilá-
got vet a negyedfélszázadig főnnállott nevezetes intézmény történe-
tére, hanem — a mi a fő — véglegesen megállapítja eredetének okait
és mikéntjét. Kitűnő és részletekbe ható tanulmánya „*Koriatovics*

Tódor munkácsi herceg és podoliai fejedelem áloklevelének hitelességéről (1909.) a hazai ruthénség kezdetének van szentelve s végleges ítéletet mond a sokat vitatott oklevél s a belőle vont következtetések értékéről. Végre a napokban hagyta el a sajtót az a hatalmas, 800 oldalas mű: „*A munkácsi görög szertartású püspökség története*”, melyet Akadémiánk az Ipolyi-pályadíjjal tüntetett ki s mely egyháztörténeti és közhistoriai tekintetben egyaránt értékes alkotás, a hazai ruthénség szempontjából pedig egyetlen és alapvető.

Egy igazi szaktudósnak nyújt nagyértékű és sokban úttörő munkálkodásáért jól megérdemelt koszorút a t. Akadémia, ha dr. Hodinkát levelező tagjai közé bevásztja.

Károlyi Árpád, r. t.

Dr. HODINKA ANTAL pozsonyi jogakadémiai tanárt és egyetemi magántanárt a Magy. Tud. Akadémia második osztályának történettudományi alosztályába levelező tagul ajánlom. Hodinka, a ki 1864-ben született, már 1886-ban megjelent első dolgozatával, „*Egyházunk küzdelme a boszniai bogomil eretnekekkel*” figyelmet keltett. „*A szerb történet forrásai és első kora*” című értekezésében (1891) alapos diplomatikai tudás és biztos kútfőismeret nyilatkozik meg. „*Tanulmányok a bosnyák-djakovári püspökség történetéből*” című akadémiai értekezésében már a levéltárakat szorgalmasan tanulmányozó bűvár jelenik meg. Hodinka a hazai levéltárakon kívül főleg a bécsi cs. és kir. közös pénzügyministerumi és a római levéltárban gyűjtötte össze azt az értékes anyagot, mely tudományos munkálkodásának szilárd alapjául szolgált. Így különösen a dr. Thallóczy Lajos akadémiai rendes tag vezetése alatt megindult „*Magyarország melléktartományainak Oklevéltára*” című sorozat első kötetében, mely a horvát véghelyekre vonatkozó okleveleket (1490—1527) öleli fel (1903), mint oklevél-kiadó mintaszerű kiadvánnyal gazdagította történeti forrásgyűjteményeinket. Ily előzmények után a Magy. Tud. Akadémia — dr. Fejérfpataky László, dr. Karácsonyi János és dr. Békefi Remig rendes tagok ajánlatára — méltán bizalommal adhatott Hodinkának 1905-ben megbízást, hogy az Ipolyi Arnold alapítványára kitűzött pályatételt oldja meg. Hodinka e megbízatásnak becsülettel megfelelt s fentemlített akadémiai rendes tagok bírálata alapján a jutalmat meg is kapta. Ez a derék mű, „*A munkácsi görög-katholikus püspökség története*” címmel, 53 $\frac{1}{3}$ ívnyi terjedelemmel éppen most (1910) jelent meg történettudományunk gyarapodására. E munkának tudományos megalapozása, megbízható és szakszerű feldolgozása s helytálló módszere mindenkit meggyőzhet arról, hogy szerzője a Magy. Tud. Akadémia tagságára egészen rászolgált. Mindezek alapján, Tek. Akadémia! *Hodinka Antal, az ügyes diplomatikust, a tevékeny kutatót, a szláv történeti vonatkozások alapos ismerőjét és a lelkiismeretes történetíró* levelező tagul melegen ajánlom.

Dr. Békefi Remig, r. t.

A II. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK :

XXV.

BURY JOHN B., a cambridgei egyetemen a történet tanárát *külső* tagnak ajánlom. Nevét jól ismerik Európaszerte azok, a kik a görög történet iránt érdeklődnek. Különösen a byzanci történet kutatása terén szerzett magának érdemeket. Fő munkája: *History of the later Roman Empire from Arcadius to Irene (395—800)* két kötetben, London 1889. Legutolsó munkája 1909-ben jelent meg ily czímen: *The Ancien Greek Historians* London 1909. Bury nem csupán történet-írói és kutatói kiválósága miatt érdemli meg elismerésünket, hanem azért is, mert megtanult magyarul és figyelemmel kíséri a magyar tudományos irodalmat. A *The Treatise De administrando Imperio* című értekezésében (*Byzantinische Zeitschrift* Bd. XV. Jahrg. 1906) a magyar tudósok fordításaival és magyarázataival is foglalkozik. Nemrég kiadta Gibbon nagy munkáját bő és igen tanulságos jegyzetekkel. E jegyzetekben magyar történeti kiadványokat és dolgozatokat is idéz. (L. például a VII. k. 142. l. stb.) Buryt a szentpétervári akadémia levelező tagjának választotta. Ha a T. Akadémia megválasztaná kültagjának Buryt, e választással fokozhatná a jeles tudós érdeklődését hazai tudományos törekvéseink iránt.

Angyal Dávid, l. t.

XXVI.

Dr. WACH ADOLFOT, a lipcei egyetem hírneves tanárát, val. belső titkos tanácsost, a polgári perjog újabb tudományának egyik megalapítóját és elsőrangú művelőjét, a ki a büntetőjog és bűnvádi eljárás művelői között is kiváló helyet foglal el, *külső* tagnak ajánljuk. A mint a múlt század hetvenes éveinek végén a per, különösen pedig a kereset jogi természetének meghatározása iránt a vizsgálódások megindultak, Wach a legelsőek közé tartozott, a kik ezen kérdés felé figyelmüket fordították. Több rendkívül mélyreható értekezésben a kérdésnek olyan megoldását adta, a mely a német irodalomban általános elismerésre jutott, s még ma is uralkodónak mondható. Számos munkái közül itt csak a legfontosabbakat említjük fel, különösen azokat, a melyek a szerző nevének minden művelt nemzet jogi irodalmában elismerést és tiszteletet szereztek: *Der italienische Arrestprocess* (1868). — *Defensionspflicht und Klagerecht*, Grünhut-féle *Zeitschrift* VI. k. (1879). — *Praeclusion und Kontumaz*, u. o. VII. (1880). — *Feststellungsanspruch* (1889). — *Handbuch des deutschen Civilprocessrechts* I. (1885). — *Vorträge über die Reichs*

civilprocessordnung (1879. második kiad. 1896). — Das Geständnis. Archiv für Civ. Praxis LXIV. — Der Rechtsschutzanspruch. Zeitschr. für deutschen Civilprocess XXXII. — Wach hazánk tudományos élete iránt is melegen érdeklődik és különösen a magyar polg. perrendtartás javaslatának beható ismertetésével és méltatásával jogéletünknek e téren való fejlődésére a külföld figyelmét is előnyösen felhívta. Büntetőjogi irodalmi munkásságának jelentősége abban áll, hogy habár nagy figyelemmel kíséri az e körbe vágó tudományok legújabb fejlődését, mégis a radikális reformirányok túlzásaival szemben védelmezte a hatályban lévő régi jogrendszerek alapelveit; másrészt azonban dolgozott hazája büntetőjogának fokozatos átalakításán is. Wach Adolfnak újabb büntetőjogi dolgozatai közül a következőket emeljük ki: Die kriminalistischen Schulen und die Strafrechtsreform (Rektoratsrede 1902). — Zukunft des Strafrechts (1903). — Legislative Technik (Vergleichende Darstellung des Strafrechts VI. 1—84. 1908). Megválasztásává a Magyar Tud. Akadémia egy általánosan elismert nagy tekintélyű jogtudóst iktatna tagjai közé.

Dr. Plósz Sándor, t. t.

Dr. Balogh Jenő, l. t.

Dr. Magyary Géza, l. t.

XXVII.

RENÉ WORMS, kit *külső* tagnak ajánlok, a francia sociológusok első sorában áll. Számos alapvető művével (l. főleg az alábbi felsorolásbaa a 8—9—10. számút), a sociologia nemzetközi szemléjének szerkesztésével és mint az Institut international de sociologie főtítkára a fejlődő sociológiában középponti állást foglal el. Élénk érdeklődéssel viseltetik hazánk tudományos mozgalmai iránt és számos magyar tudóst fölkért, hogy az Institut International congressusaiban részt vegyen és folyóiratán közreműködjék. Számos kisebb tudományos értekezését itt mellőzve, a következőkben felsorolom 12 önálló művét és 68 kötet szerkesztését:

Önálló művek: 1. De la volonté unilaterale considérée comme solone d'obligations, 1891. — 2. Précis de philosophie. 1891; troisième édition, 1905. — 3. Eléments de philosophie scientifique et de philosophie morale, 1891. — 4. Le morale de Spinoza (mémoire couronné per l'Institut de France), 1892. — 5. „De natura et methodo sociologiae“, 1896. — 6. Organisme et société, 1896. — 7. La science et l'art en économie politique, 1896. — 8—9—10. Philosophie des sciences sociales, trois volumes: tome I., objet des sciences sociales, 1903; tome II., méthode des sciences sociales, 1904; tome III., conclusions des sciences sociales, 1907. — 11. Etudes d'économie et de législation rurales, 1906. — 12. Les principes biologiques de l'évolution sociales, 1909.

Szerkesztések: 1. Revue Internationale de Sociologies. Eddig 17 évfolyam. Havonként 5 ivnyi füzet. — 2. Annales de l'Institut International de Sociologies. Eddig 11 kötet. — 3. Bibliothèque Sociologique Internationales. Eddig 40 kötet.

Alexander Bernát, l. t.

A III. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK:

XXVIII.

RÓNAI HORVÁTH JENŐ altábornagy levelező tagot, a ki Akadémiánknak 1888 óta tagja s tíz éven keresztül volt a Hadtudományi Bizottság előadója, alulírottak *tiszteleti* taggá ajánlják. Rónai Horváth Jenő altábornagy Akadémiánk egyetlen katonai tagja s az önálló magyar katonai irodalom egyik megteremtőjének tekinthető. A hadtudományok és a hadtörténelem terén egyaránt nagybecsű művekkel gazdagította irodalmunkat. Kiválóbb művei: Az egyetemes hadtörténelem vázlata (1889 és 1895); Az újabbkori hadviselés* történelme (1891); Harczászat, 2 kötet (1888—1891); Magyar Katonai Évkönyv (1886); továbbá Gróf Zrinyi Miklós a költő és hadvezér hadtudományi munkái (1891); Az alkalmazó harczászat kézikönyve (1895. és 1897); Magyar Hadi Krónika, 2 kötet (1896 és 1897). Ezen kívül szerkesztette a Magyar Hadtörténelmi Könyvtár cz. vállalatot és a Hadtörténelmi Közlemények cz. nagybecsű történelmi folyóirat tíz évfolyamát, 1888-tól 1897-ig. Ezen önálló nagyobb művein kívül számos történelmi folyóiratunkban és több külföldi, különösen pedig német és francia szaklapban több százra menő hadtudományi és hadtörténelmi tárgyú czikket adott ki. Még mint vezérkari tiszt az általános és a hazai hadtörténelem kimagaslóbb eseményeiről éveken keresztül hazafias szellemtől áthatott előadásokat tartott a Ludovika Akadémia hallgatóinak. Mindezek alapján ismételten kérjük, hogy ezen jeles és nagyérdemű katonai írónkat, hadseregünk egyik magyar diszt és kiválóságát, az Akadémia tiszteleti tagjai sorába emelni méltóztassék.

Báró Eötvös Loránd, r. t.

Kövesligethy Radó, r. t.

A III. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

XXIX.

Dr. BEKE MANÓ egyetemi tanárt az önálló tudományos kutatás terén, valamint a matematikai ismeretek terjesztése és a tankönyvirodalom fejlesztése körül szerzett érdemeiért *levelező* tagul

legmelegebben ajánljuk. Benne a M. Tud. Akadémia sokoldalú és buzgó munkást nyerne.

Számos tankönyvét és vezérkönyvét, továbbá a Természettudományi Közlönyben, a Tanáregyesület Közlönyében, a Magyar Paedagogiában stb. közölt ismeretterjesztő cikkeit itt nem sorolva fel, matematikai értekezéseinek lajstroma: 1. *A legkisebb működés elve a Gauss-féle görbület-elmélet alapján.* Math. és Természettud. Értesítő. 1884. — 2. *Ueber die kleinste Wirkung etc.* Math. und Naturw. Berichte. 1885. — 3. *A hypercomplex számok elméletéről.* Matematikai és Fizikai Lapok. 1892. — 4. *A ferdén szimmetrikus helyettesítések elméletéhez.* M. Ph. L. 1892. — 5. *Egy determinans-tétel (mint feladat-megoldás).* M. Ph. L. 1893. — 6. *A biquadratikuss egyenletek megoldásához.* M. Ph. Lapok, 1894. — 7. *Az adjungált helyettesítések alkalmazása az adjungált differentialegyenletnél.* M. Ph. L. 1894. — 8. *Ueber die Irreducibilität der homogenen linearen Differentialgleichungen.* Mathematische Annalen. 1894. — 9. *Ueber die symmetrischen Functionen in der Theorie der homogenen linearen Differentialgleichungen.* Math. Ann. 1894. — 10. *Egy tétel a homogen linear differentialegyenletek algebrai integráljairól.* M. Ph. L. 1895. — 11. *A görbület csoportelméleti meghatározása (mint feladat-megoldás).* M. Ph. L. 1895. — 12. *Ueber die allgemeinste Differentialresolvente der hom. lin. Differentialgleichungen.* Math. Ann. 1895. — 13. *A casus irreducibilis a harmadfokú egyenleteknél.* M. Ph. L. 1895. — 14. *Ein Beitrag zur Theorie der rationalen Functionen.* Math. Ann. 1896. — 15. *Zur Gruppentheorie der hom. lin. Differentialgleichungen.* Math. Ann. 1897. — 16. *Ueber die Einfachheit der alternierenden Gruppe.* Math. Ann. 1897. — 17. *Az alternáló csoport egyszerűsége.* M. Ph. L. 1898. — 18. *Egy elemi geom. tétel.* M. Ph. L. 1898. — 19. *A hom. lin. diff.-egyenlet alapegyenleteiről.* M. Ph. L. 1898. — 20. *Ueber die Fundamentalgleichungen der hom. lin. Diffgl.* Math. und Naturw. Berichte. 1898. — 21. *Adalék a kapcsolástanhoz.* M. Ph. L. 1899. — 22. *A hom. lin. diff.-egyenlet resolvensének alapegyenletéről.* Math. és Term. Értesítő. 1898. — 23. *A tiszta analysis és a math. phys. kapcsolata (fordítás).* M. Ph. L. 1899. — 24. *Az analitikai függvények általános elméletének újabb fejlődéséről (ford.).* M. Ph. L. 1900. — 25. *A gamma-függvény egyik tulajdonsága.* M. Ph. L. 1900. — 26. *A linear diff.-egyenletrendszer egyik resolvensé.* M. Ph. L. 1901. — 27. *A liner-differentialegyenletrendszer egyik resolvensé.* M. Ph. L. 1901. — 28. *Differentialalakok interpolációjá.* M. Ph. L. 1901. — 29. *Az állandó együtthatókkal bíró lineár differenciálegyenletek elméletéhez.* M. Ph. L. 1901. — 30. *Egy közéérték.* M. Ph. L. 1902. — 31. *A Taylor-sor maradéktagja.* M. Ph. L. 1902. — 32. *A Bolyai-féle trigonometria.* M. Ph. L. 1903. — 33. *Egy függvényrelatio.* M. Ph. L. 1903. — 34. *A linear differentialegyenlet alapegyenletéről.* M. Ph. L. 1905. — 35. *Halmazok aequivalentiája.*

M. Ph. L. 1905. — 36. *A gamma-függvény elméletéhez.* M. Ph. L. 1906. — 37. *A Cauchy-féle integráltétel.* M. Ph. L. 1906. — 38. *A kapcsolástanhoz.* M. Ph. L. 1906. — 39. *Egy tétel a hatványsorok maradéktagjára vonatkozólag.* M. Ph. L. 1907. — 40. *A körtanhoz.* ML.P. h. 1907. — 41. *A geodetikus vonalak elméletéhez.* M. Ph. L. 1908.

Dr. Rados Gusztáv, r. t.

Dr. Kürschák József, l. t.

XXX.

LOCZKA JÓZSEF tanár urat, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgató örét, a III. osztály A) alosztályába ismételve ajánlom levelező tagnak. Nevezett 1882 óta mint a Nemzeti Múzeum vegyészeti laboratoriumának főnöke működik és ama chemikusok közé tartozik, kik főleg ásványelemzésekkel foglalkoznak. Ő 27 éven át nagy sikerrel nemcsak elemezte hazánk ásványait, hanem ennek fémese, ércesei régi-segeit is. Az elemzéseken kívül még egy másik fontos feladatot is tűzött ki magának, t. i. megvizsgálta a jelenlegi chemiai analitikai módszereket értékükre és megbízhatóságukra. Tudományos működésének eredménye számtalan fontos értekezésben, melyek a tudományt határozottan gazdagítják, vannak közölve, melyek bel- és külföldi szakférfiaknál nagy elismerést nyertek. Itt csak ismételve megemlítem, hogy csak a publikált chemiai vegyelemzések száma 91-re megy. A teljes irodalmi működésének lajstromát, a tavalyi ajánlatomhoz csatoltam, azok száma és belbecséből kitűnik, hogy Loczka József tanár úr, sok évi fáradságos és sikeres működéseért különösen érdemes arra, hogy a tud. Akadémia levelező tagsággal megjutalmazza.

Dr. Wartha Vincze, r. t.

XXXI.

Dr. SZARVASY IMRÉT, a kir. József-műegyetem-en az elektrochemia nyilvános rendes tanárát, levelező tagnak ajánljuk. Dr. Szarvasy Imre 1872-ben Budapesten született. Középiskolai tanulmányait Budapesten a kegyestanítórend főgymnasiumában, felsőbb tanulmányait a kir. József-műegyetemen végezte. 1894-ben a vegyész-mérnöki, 1896-ban a budapesti tudományegyetemen a bölcsészeti-doctori oklevelet szerezte meg, 1893 december havától 1897 szept. 1-éig a kir. József-műegyetemen, részint a chemiai technológia, részint az ált. chemia tanszéke mellett volt tanársegéd. 1897 szept. 1-től 1899 augusztus haváig Berlinben a műegyetemen és Londonban, a Davy-Faraday-laboratoriumban, az elektrochemia körébe tartozó, önálló, tudományos tanulmányokkal foglalkozott. 1899 szeptember havától 1905-ig a kir. József-műegyetem ált. chemia tanszéke mellett mint adjunctus működött.

1900-ban a kir. József-műegyetem az elektrochemia magántanárává minősítette; 1902-ben megkapta a műegyetemi nyilv. rendkívüli tanári címet és jelleget, 1905-ben pedig Ő felsége az elektrochemia nyilv. rendes tanárának nevezte ki. Tudományos munkálkodását jellemzi, hogy mindig önálló becsű kutatásokra törekedett és a chemia azon részeiben, a melyekben erejét megpróbálta, sikerült számottevő eredményt elérni. 1. 1893-ban a Természettudományi Társulat Pótfüzetekben közölte önálló megfigyelések alapján készült tanulmányát *a festő bakteriumokról*. — 2. Chemiai analitikai tekintetben értékes dolgozata az *Arsen meghatározása sulfidokban* (M. Chem. Folyóirat I. 2.), mely németül is megjelent a Ber. d. d. Chem. Gesellsch. XXIX. évf. 18. füzetében. — 3. *Az arsen-selen-vegyületekről*. (M. Chem. Folyóirat I. 7.) — 4. *Az arsenpentaselenid és az arsentriselendisulfid gőzsűrűsége*. (M. Chem. Folyóirat II. 3.) — 5. *Újabb arsen-selen, arsen-selen-kéntartalmú vegyületek. A selen gőzsűrűsége*. (Math. Term.-tud. Értesítő XIII. 5.) Ugyanez németül a Ber. d. d. Chem. Gesellschaft XXVIII. évf. 16. füzetében. — 6. *A methylalkohol hatása magnesiumnitridre*. (Math. Term.-tud. Értesítő XV. 1.) Ugyanez németül (Ber. d. d. Chem. Gesellschaft XXX. 3.). — 7. *A magnesium methylatról*. (M. Chem. Folyóirat III. 4. és Ber. d. d. Chem. Gesellsch. XXX. 7.) — 8. *Az arsenmonoselenidről*. (Math. Term.-tud. Ért. XV. 2. és Ber. d. d. Chem. Gesellschaft. XXX. 10.) — 9. *Egy újabb arsenellulidról*. (Dr. Messinger Károlylyal.) (M. Chem. Folyóirat III. 5.) Ugyanez angolul Trans. Chem. Soc. 1899. p. 507. — 10. *A methylszénsavas és methylkénessavas magnesiumnról*. (M. Chem. Folyóirat III. 9.) *A magnesiumdimethylcarbonatról és magnesiumdimethyldisulfitról*. (Math. Term.-tud. Értesítő XV. 4.) Ugyanez Ber. d. d. Chem. Gesellschaft XXX. 14. — 11. *Über die Molekulargröße der Arsenamphid-Verbindungen*. (Dr. Messinger Károlylyal.) (Ber. d. d. Chem. Gesellsch. XXX. 10.) — 12. *Az ivóvíztisztításról*. (M. Chem. Folyóirat III. 12.) és *Sur la purification des eaux potables*. (Mémoire présenté au XIIe Congrès International à Moscou.) Míg ezek a dolgozatok főleg az anorganikus Chemia körébe tartoznak, a következők már elektrochemiai természetűek s arról tanuskodnak, hogy szerzőjük hivatott művelője az elektrochemiának. — 13. *Az elektrochemiai ipar fejlődéséről*. (M. Chem. Folyóirat IV. 9.) — 14. *Indulinok előállításá elektrolitikus úton*. (Math. Term.-tud. Értesítő XVII. 5.) Ugyanez angolul: Trans. Chem. Soc. 1900. Vol. 77. és németül: Zeitschrift f. Elektrochemie 1900. — 15. *Electrolysis of Nitrogen Hydride and of Hydroxylamine*. (Trans. Chem. Soc. 1900. Vol. 77.) — 16. Org. Chemiai reakciók elektromos áram segítségével. (M. Chem. Folyóirat VI. 9.) — 17. *Elektrolysisek váltakozó árammal*. (Math. Term.-tud. Ért. XX. 4.) Ugyanez németül: Math. und Naturw. Ber. aus Ungarn XX. — 18. *Aluminiummethoxide and the Coating of Aluminium with Metals*. (VII. Internat. Congr. of Applied Chem. London.) — 19. *A glyoxal és oxalsav elektrosynthesise*. (Róka Kálmán-

nal.) Math. Term.-tud. Ért. részére sajtó alatt. — 20. *Elektrolýsisek váltakozó árammal; a Drechsel-féle synthesis ellenőrzése.* (Dr. Vuk Mihálylyal.) Sajtó alatt. E dolgozatok sora meggyőzhet mindenkit, hogy dr. Szarvasy Imre az ifjabb nemzedék egyik legszorgalmasabb, legtehetségesebb és legkomolyabb becsvágygyal dolgozó tagja. Minden dolgozatával itthon is, külföldön is elismerést aratott. Megválasztatása nem csak jutalom volna a multért, hanem erős buzdítás arra is, hogy a megkezdett úton haladjon előre. Az pedig, hogy a jóra való munkásokban a tudományos munkálkodásra megnyilatkozott akaratot ébren tartsuk, tudományos hírnevünk gyarapítása érdekében is kötelező feladatunk.

Dr. Lengyel Béla, r. t.

Dr. Ilosvay Lajos, r. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

XXXII.

Dr. DADAY JENŐT, a Kir. József-Műegyetemen az állattan ny. r. tanárát. a III. osztály B) alosztályába *rendes* tagul ajánljuk. Daday Jenő 1889 óta levelező tagja a M. Tud. Akadémiának. Az az óta lefolyt 21 év alatt lankadatlan szorgalommal és sikerrel folytatta szaktudományának művelését, mint ezt részint az Akadémia kiadványaiban, részint bel- és külföldi folyóiratokban megjelent nagyszámú tudományos dolgozatainak az akadémiai almanach évfolyamainak irodalmi jegyzékei bizonyítják. Irodalmi munkásságának hosszú sorából csak a legfőbbeknek megemlítésére szorítkozunk. Dolgozatainak túlnyomó része az alsórendű vízi állatoknak (*Protozoa, Rotatoria, Nematoda, Hydrachnidae*), főleg az úgynevezett *Plankton* faunájának tanulmányozására vonatkozik. Ezen irányú tanulmányai közül a hazai belvizek és a Quarnero Planktonán kívül bel- és külföldi szakbúvárok és tudományos expedíciók gyűjtései alapján rendszeresen feldolgozta több középpázsiai, keletindiai, új-guineai, középpafrikai és délamerikai vizek mikrofaunáját, a mi nevét, mint szakbúvárét, a külföldi szakkörök előtt is ismertté tette, miként ezt az újabb időben annyira fellendült planktologiai irodalom, mely Daday vizsgálatainak eredményeire sűrűn hivatkozik, bizonyítja. Örömmel constatálható, hogy tagtársunk vas-szorgalmával a planktologia terén tisztelt helyet vívott ki magának az első szakbúvárok között. A mikrofaunán kívül a helminthologia terén is érdemeket szerzett búvárlataival. Ezek közül különösen kiemelendők a Copepodákban élősködő *Cercocystiseken* végzett tanulmányai, valamint a délamerikai halakban élősködő *Paramphistomidák*

morphologiai és systematikai feldolgozása. Mint a természettudományi ismeretek terjesztője különös érdemeket szerzett Daday a *magyarországi tavak halainak természetes táplálékáról* írt, a földművelési minster támogatásával a Kir. Magy. Természettudományi Társulat által kiadott nagy összefoglaló munkájával (1897), mely a halgazdasággal foglalkozóknak is hasznos szolgálatot tesz; ugyancsak mint ismeretterjesztő szerzett érdemeket mint a *Pallas Nagy Lexikonának* egyik zoologus munkatársa. Daday Jenő levelező tagnak évtizedeken keresztül ritka szorgalommal és szakadatlanul folytatott munkássága a tisztelettel alulírottak véleménye szerint teljes mértékben érdemessé teszi őt a rendes tagsággal való kitüntetésre.

Dr. Entz Géza, r. t.

Dr. Horváth Géza, r. t.

XXXIII.

Dr. MÉHELY LAJOST, a Nemzeti Múzeum állattani osztályának igazgató örét, a III. osztály B) alosztályába rendes tagúl ajánljuk Méhely Lajost 1899-ben választotta meg a M. Tud. Akadémia levelező tagjává. Arról, hogy az óta mily szakadatlan tudományos munkásságot fejtett ki szaktudományának művelése körül, meggyőző bizonyítékot adnak az Akadémia almanachjaiban foglalt irodalmi kimutatások. Tudományos dolgozatainak hosszú sorából e helyen csak a következő nagyobb munkák kiemelésére szorítkozunk. *Magyarország denevéreinek* az Akadémia kiadásában megjelent *monographiája* (1900), mely kritikai feldolgozásban adja a hazai denevér-faunának beható tanulmányokon alapuló leírását s egyszersmind lényegesen hozzájárul az európai fajok ismeretének tisztázásához. *A földi kutyák fajai* (*Species generis Spalax*), mely 1909-ben szintén az Akadémia kiadásában jelent meg, mint az Akadémia megbízásából írt nagyszabású monographia. E mű a *Spalax*-fajoknak nem csupán mintaszerű leírásával gazdagítja a szakirodalmat, hanem egyszersmind mély elmélkedésre támaszkodó phylogeniai tanulmány, mely bizonyára nemesak nálunk, hanem, miként Méhelynek többi munkái is, a külföldi szakkörökben is megérdemelt elismerésben fog részesülni. Ehhez a munkához méltón csatlakozik a *Muralis*-csoportba tartozó gyíkokról írt s az „*Annales Musei Nationalis Hungarici*” folyóiratban megjelent (1909), sok évi tanulmányokon alapuló munka, mely szintén a fajokat és származási kapcsolatukat tisztázza, s mint a *Zoolog. Zentralblatt* szakreferense mondja, ezen csoport systematicájában egészen új aerát nyit. Ezen nagyszabású dolgozatokhoz járul még számos kisebb terjedelmű, de nem kevésbé értékes dolgozat, melyeknek tárgyát főleg Amphibiákon, Reptiliákon és emlősökön végzett systematikai, anatómiai, biológiai és phylogeniai bűvárlatok képezik. Kiváló érdemeket szerzett Méhely a hazai állattani irodalom fellendülése körül avval, hogy meg-

indulásától (1902) hat éven keresztül szerkesztője és főmunkatársa volt a Kir. Magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya által kiadott „*Allattani Közlemények*”-nek, mely folyóirat gondos szerkesztése alatt magas színvonalra emelkedett. Tisztán tudományos bűvárlatain kívül érdemeket szerzett Méhely a tudomány népszerűsítése és terjesztése körül is nagyobb részt a *Természettudományi Közöny* hasábjain megjelent közleményeivel, valamint Brehm híres „*Tierleben*”-ének nyelvünkre való átültetésével; az ő érdeme, hogy a magyar közönség Brehm munkáját a tudomány mai állása szerint teljesen átdolgozott alakban bírja. Méhely kiváló tudományos munkássága, melynek minden egyes termékét alapos tudással kapcsolatos kritikai szellem, éles megfigyelés, lelkiismeretesség, emelkedett filozófiai felfogás, előkelő, szabatos stylus, tiszta magyar nyelvezet s ritka tökéletességű, remek illusztrációk jellemeznék — a rendes tagsággal való kitüntetéssel csak méltó elismerésben részesülne.

Dr. Entz Géza, r. t.

Dr. Horváth Géza, r. t.

XXXIV.

TANGL FERENCZ tud. egyetemi rendes tanárt, akadémiai levelező tagot *rendes* tagnak ajánljuk. Tangl Ferenczet, ma Högyes Endre tanár utódját az általános kórtani tanszéken, 1902-ben választotta meg a M. Tud. Akadémia levelező tagjának. Az azóta kifejtett rendkívüli munkásságáról tájékoztatást nyújtanak a levelező taggá történt megválasztása óta megjelent alább felsorolt dolgozatai: 1. Adatok az ébrény fejlődésének energetikájához (székfoglaló). Math. és term.-tud. Értesítő 20. k. és németül Beiträge zur Energetik der Ontogenese. I. Mitteilung. Die Entwicklungsarbeit im Vogelei. Archiv f. d. g. Physiologie. 93. k. 327—376. I. Új elv alapján először határozta meg a fejlődés munkáját s megállapította, hogy ez a zsír felhasználásával történik. II. Mitteilung. Über den Verbrauch an chemischer Energie während der Entwicklung von Bakterienkulturen. Ugyanott. 98. k. 475—489. I. A madárpeténél alkalmazott elv alapján a bakteriumkultúráknál elhasznált energia mennyiségét alapította meg. — 3. Beschreibung eines Apparates zu quantitativen Respirationsversuchen mit künstlicher Atmung. Ugyanott. 588—597. I. Tangl által szerkesztett készülék leírása. — 4. Vizsgálatok a megtermékenyített pisztrángpete anyag- és energiaforgalmáról. Dr. Farkas Kálmánnal végzett vizsgálat. Math. és term.-tud. Értesítő. 1904. 12. k. németül: 5. Beiträge zur Energetik der Ontogenese. IV. Mitteilung. Über den Stoff und Energieumsatz im bebrüteten Forellenei. Im Verein mit Dr. Kalman Farkas. Pflüger-féle Archiv. 1904. évf. 104. k. A pisztrángpete fejlődési munkájának megállapítása. Itt fehérje használtatik a fejlődés munkájára. — 6. Der Stoff und Energieumsatz eines künstlich ernährten Säuglings.

Ugyanott. Mesterségesen táplált csecsemő teljes szerves és szervetlen anyag- és energiaforgalmának meghatározása. — 7. A vér glycerintartalmáról. (J. Weiser Istvánnal.) Math. és term.-tud. Értesítő 23. k. 182. l. Kimutatta, hogy a vérben meglehetősen állandó koncentrációban szabad glycerin van. — 8. Adat a gyomornedv valódi aciditásának ismeretéhez. Magy. Orv. Archivum. 8. k. 1906. évf. és németül: 9. Untersuchungen über die Hydrogenionenkonzentration im Inhalte des nüchternen menschlichen Magens. Pflüger-féle Archiv. 115. k. 1906. Gázelemekkel, elektrometriai úton határozta meg kopláló ember gyomortartalmában a valódi savtartalmat, a hydrogenconcentrátiót. Az első ily módon végzett vizsgálat. — 10. A gyomor ép- és kórélettanának újabbskori haladásáról. Budapesti Orvosi Ujság. 1906. évf. Összefoglaló kritikai ismertetés. — 11. Untersuchungen über die Wärmetönung von Enzymreactionen. I. Mitteilung. Bemerkungen über die biologische Bedeutung der Wärmetönung der Enzymreactionen und Princip der Versuchsanordnung. Pflüger-féle Archiv. 115. k. Az elv ismertetése, a mely szerint tanítványaival az enzymreakciók reakcióhőjét meghatározta. — 12. Über den Glycingehalt des Blutes nach Untersuchungen mit dem Zeisel-schen Jodidverfahren. (Weiser Istvánnal együtt.) Pflüger-féle Archiv. 115 k. Részletes, ellenőrzési vizsgálatokkal kiegészített leírása a vér glycerintartalmának. — 13. Zur Kenntnis des Nährwertes einiger Heuarten. (Weiser Istvánnal együtt.) Landwirtschaftliche Jahrbücher. 1906. évf. Magyar szénák tápláló értékének első rendszeres kísérletes vizsgálata. — 14. Újabb vizsgálatok a tyúk-ébrény anyag- és energiaforgalmáról. Math. és term.-tud. Értesítő. XXV. k. és németül Pflüger Arch. 131. k. 1908. (A fejlődés munkájának pontosabb meghatározása. Kimutatása annak, hogy az ébrényi életben sincs N-deficit.) — 15. A tyúktojás héjának változása a költés közben. Ibidem. XXVI. k. illet. 121. k. (a tojás héja Ca-ban szegényebb lesz). — 16. A különböző caseinek elemi összetételéről. (Csókás Gyulával együtt.) Németül Pflüger Arch. 121. k. (A legpontosabb összehasonlító vizsgálatok különböző állatok caseinjéről. Első adat, hogy valóban van különbség.) — 17. Zur Kenntnis des Einflusses der Geschlechtsfunctionen auf den Stoffwechsel. Landwirtsch. Jahrbüch. 1908. Igen elterjedt nézettel szemben kimutatja, hogy a nemi működések nem fokozzák a foszporforgalmat. — 18. Über den Nährwert verschiedener Ausreuter. (Weiser Istvánnal együtt.) Ibidem. — 19. Zur Kenntnis des respiratorischen Gaswechsels bei Polycythämie. Festschrift f. Baumgarten. 1908. — 20. Klug Nándor. (Megemlékezés.) Orvosi Hetilap. 1908. — 21. Allgemeine biochemische Grundlagen der Ernährung című fejezet az Oppenheimer-féle Handb. d. Biochemie-ben. 1909. — 22. A metamorphosis anyag- és energiaforgalmáról. Math. s term.-tud. Ért. 1910. és németül Pflüger Arch. 130 k. — 23. Embryonale Entwicklung und Metamorphose vom energetischen Standpunkte aus betrachtet. Pflüger Arch. 130 k. Ugyanazon elv szerint, melylyel Tangl

először határozta meg a fejlődés munkáját, meghatározta a bábállapotban a metamorphosis munkáját a zophyra cadaverina bábjaiban. A Van't Hoff-féle hőmérsékleti szabály érvényes a metamorphosisra is. A met. munkája jóval kisebb, mint a fejlődés munkája. A fejlődés munkájának nagysága független az állat fejlettségének fokától: a rovarembryo fejlődése épp annyi munkába kerül, mint a madárembryóé (a súlyegységre vonatkoztatva). — 24. Emlékezés Hőgyes Endre felett 1909 decz. 20-án. Akad. emlékezések, XIV. k. 9. sz. — Tanítványainak dolgozatai, melyek Tangl Ferencznek levelező taggá történt megválasztása óta az ő kezdesére és vezetése alatt készültek, a következők:

1. Dr. Weiser és dr. Zaitschek: Beitrag zur Kenntniss der chemischen Zusammensetzung und Bildung d. Gänsefettes. Arch. f. d. ges. Physiolog. Bd. 93. — 2. Dr. Weiser I.: A heremagrostaalj tápláló és hizlaló értékéről ökrökön végzett kísérletek alapján. Kísérletügyi Közl. V. köt. 4. f. — 3. Dr. Weiser I.: A nyers rost emészthetősége szárnyasokban. Ugyanott. — 4. Dr. Zaitschek A.: Hizlalási kísérlet czirokmaggal. U. o. — 5. Dr. Weiser és dr. Zaitschek: Beiträge zur Methodik der Stärkebestimmung und zur Kenntniss der Verdaulichkeit d. Kohlenhydrate. Arch. f. d. ges. Physiol. Bd. 93. — 6. Dr. Farkas Géza: A vérsavó hydroxylion-tartalmáról. Mathem. és term.-tud. Értesítő. XXI. köt. 1. füzet. — 7. Dr. Farkas Kálmán: Vizsgálatok a selyemhernyó anyag- és energia-forgalmáról fejlődése közben. Ugyanott. — 8. Dr. Farkas Kálmán: A selyemhernyó energia-forgalmáról metamorphosisa közben. Közl. az összehas. élet- és kórtan köréből. 1903. — 9. Dr. Farkas Géza és dr. Scipiades Elemér: Vizsgálatok terhesek, szülők és gyermekágyasok vérsavójának s a magzatvíznek molekulás concentratio viszonyairól. Mathem. és term.-tud. Értesítő. XXI. köt. 3. füz. — 10. Dr. Farkas Kálmán: Über den Energieumsatz des Seidenspinners während der Entwicklung im Ei und während der Metamorphose. Arch. f. d. ges. Physiol. Bd. 98. 490—546. l. — 11. Dr. Farkas Kálmán: Zur Kenntniss des Chorionins und des Chorioningehaltes der Seidenspinnereier. U. o. 547—550. l. — 12. Dr. Farkas Géza: Über die Concentration der Hydroxylionen im Blutserum. Ugyanott. 551—576. l. — 13. Dr. Farkas Géza és dr. Scipiades Elemér: Über die molec. Concentrationsverhältnisse d. Blutserums d. Schwangeren, Kreissenden und Wöchnerinnen und des Fruchtwassers. Ugyanott. 577—587. l. — 14. Dr. Zaitschek A.: Zur Methodik d. Bestimmung des Stickstoff- und Eiweissgehaltes der Fäces. U. o. 595—613. l. — 15. Dr. Zaitschek A.: Beitrag zur Kenntniss d. Bildung und Zusammensetzung des Hühnerfettes. U. o. 614—622. l. — 16. Dr. Weiser I.: Über das „Avenin“. U. o. 622. l. — 17. Dr. Weiser I. és dr. Zaitschek A.: A seprőczirokmag chemiai összetételéről és tápláló értékéről. Kísérletügyi Közl. 1904. — 18. Dr. Korbuly M. és dr. Weiser I.: A zab chemiai összetétele és tápláló értéke. Kísérletügyi Közl. 1904. — 19.

Dr. Weiser I.: Hazai szénák chemiai összetételéről és tápláló értékéről. Kísérletügyi Közl. 1904. — 20. Dr. Zaitschek A.: A tisztavirág tápláló értéke baromfiban. Kísérletügyi Közl. 1904. — 21. Dr. Zaitschek A.: Szükséges-e a tyúkoknak takarmányuk közé kavicsot adni? Kísérletügyi Közl. 1904. — 22. Dr. Farkas Kálmán és dr. Korbuly Mihály: Adatok a vizelet chemiai energiatartalmának pontos megállapításához. Kísérletügyi Közl. 1904. — 23. Dr. Lengyel Roland: Über die Bestimmung der Schwefelsäure im Harn mittels alkoholischer Strontiumchloridlösung. Pflüger Archiv. 1904. 104. k. — 24. Dr. Bodon Károly: Beitrag zur Kenntnis der molekularen Konzentrationsverhältnisse und chemischen Zusammensetzung der Transsudate und Exsudate. Pflügers Archiv. 1904. 104. l. — 25. Dr. Zaitschek A.: Vergleichende Untersuchungen über den Gehalt an eiweiss- und stärke-lösenden Enzymen verschiedener Milcharten. Pflügers Archiv. 1904. 104. l. — 26. Dr. Zaitschek A.: Zur Kenntnis der Pepsinsalzsäure-löslichkeit der Milch und der Caseine. Pflügers Archiv. 1904. Bd. 104. — 27. Dr. Farkas Kálmán és dr. Korbuly Mihály: Kritischexperimentelle Studien über die Calorimetrie des Harnes. Pflügers Archiv. 1904. 104. k. — 28. Dr. Zaitschek A.: Zur Physiologie des Muskelmagens der körnerfressenden Vögel. Pflügers Archiv. 1904. 104. k. — 29. Dr. Zaitschek A.: Versuche über die Verdaulichkeit des Chitins und den Nährwert der Insekten. Pflügers Archiv. 1904. 104. l. — 30. Lengyel Loránd: Adat a pepsinemésztés thermodynamikájához. Mathem. és természettud. Értesítő. XXIII. köt. 2. füzet 255. o. — 31. Dr. Weiser I. és dr. Zaitschek A.: Das Besenhirse Korn als Futtermittel. Landwirtschaftl. Jahrbücher. 1905. — 32. Dr. Korbuly M. és dr. Weiser I.: Über die Zusammensetzung und den Nährwert des Hafers. Landwirtschaftliche Jahrbücher 1905. — 33. Dr. Hári Pál: Vizsgálatok a trypsinemésztés reactionhőjéről. Magyar Orvosi Arch. 1906. évf. VII. köt. 1. füzet. — 34. Dr. Hári Pál: Az intramoleculás vízfelvétélről a fehérje trypsinemésztése közben. Ugyanott. — 35. Szili Sándor: Az érett magzat vérének hydroxylion- és titrálható alkali-tartalmáról. Ugyanott. — 36. Szili S.: Vizsgálatok az állati szervezet savtűrő képességéről. Ugyanott. — 37. Benedict Henrik: A czukor-bajosok vérének hydroxylion tartalmáról. Ugyanott. — 38. Goitein Salamon: A táplálék Ca- és Mg-tartalmának befolyásáról ezen elemek forgalmára és a szervek Ca- és Mg-tartalmára. Ugyanott. — 39. Dr. Weiser István: A szőlőtörköly takarmányértékéről. Kísérletügyi Közl. VIII. köt., 589. old. — 40. Dr. Weiser I. és dr. Zaitschek A.: Melasse-etetés lovakkal. Kísérletügyi Közl. VIII. k. 578. l. — 41. Dr. Zaitschek A.: A tök összetételéről és tápláló értékéről. Kísérletügyi Közl. VIII. köt. 502. old. — 42. Dr. Zaitschek A.: A búkkfa tápláló értékéről. Kísérletügyi Közl. VIII. köt. 502. old. — 43. Dr. Farkas Kálmán: Az élő és vágósúly szerinti állatkereskedés előnyei és hátrányai. Kritikai tanulmány. Kísérletügyi Közl. IX. k. — 44. Dr. Farkas

Kálmán: Vizsgálatok az itatásnak és a takarmány sózásának befolyásáról a testsúly változásaira és a szervek víztartalmára. Adat a vágó állatok etetésének és itatásának kérdéséhez. Kísérletügyi Közl. IX. k. — 45. Dr. Weiser I.: A földi tök (*Bryonia alba*) befolyása a takarmány kihasználására. Kísérletügyi Közl. IX. k. — 46. Dr. Weiser I.: A szárított répalevel- és fejtakarmány értékéről. Kísérletügyi Közl. IX. köt. — 47. Dr. Weiser I.: A lenmagrostaalj takarmányértéke. Kísérletügyi Közl. IX. köt. — 48. Dr. Weiser I. és dr. Zaitschek A.: Hizlalási kísérletek melással tartalmazó takarmányadagokkal. Kísérletügyi Közl. IX. köt. — 49. Dr. Zaitschek A.: A szénsav hatása a tej vegyi összetételére. Kísérletügyi Közl. IX. köt. — 50. Dr. Zaitschek A.: Adat a vizelet energiataralmának meghatározásához. Kísérletügyi Közl. IX. k. — 51. Dr. Zaitschek A.: A szárnyasok élő súlyának eloszlásáról. Kísérletügyi Közl. IX. köt. — 52. Dr. Lengyel Loránd: Untersuchungen über die Wärmetönung von Enzymreactionen. II. Mitteilung. Einige Versuche über die Wärmetönung der Pepsinverdauung des Eiweisses. Vorläufige Mitteilung. Pflügers Archiv. 115. köt. 7. old. — 53. Dr. Hári Pál: Untersuchungen über die Wärmetönung von Enzymreactionen. III. Mitteilung. Über die Wärmetönung der Trypsinverdauung des Eiweisses. Pflügers Archiv. 115. k. 11. old. — 54. Dr. Hári Pál: Über die intramoleculare Wasseraufnahme bei der tryptischen Verdauung des Eiweisses. Pflügers Archiv. 115. köt., 52. old. — 55. Dr. Szili Sándor: Untersuchungen über den Hydroxylionengehalt des placentaren (fötalen) Blutes. Pflügers Archiv. 115. köt., 72. old. — 56. Dr. Szili Sándor: Experimentelle Untersuchungen über Säureintoxication. Pflügers Archiv. 115. köt., 82. old. — 57. Dr. Benedict H.: Der Hydroxylionengehalt des Diabetikerblutes. Pflügers Archiv. 115. köt., 106. old. — 58. Dr. Goitein S.: Über den Einfluss verschiedener Ca- und Mg-Zufuhr auf den Umsatz und die Menge dieser Stoffe im tierischen Organismus. Pflügers Archiv. 115. köt., 118. old. — 59. Dr. Weiser I.: Über den Nährwert getrockneter Weintrester. Landwirtschaftliche Jahrbücher. 1906. — 60. Dr. Zaitschek A.: Über den Nährwert des Buchenrindenmehls. Landwirtschaftliche Jahrbücher. 1906. — 61. Dr. Zaitschek A.: Über die Zusammensetzung und den Nährwert des Kürbis. Landwirtschaftliche Jahrbücher. 1906. évf. — 62. dr. Hári Pál: Vizsgálatok a pepsinémésztés reactiohőjéről. Magyar Orvosi Arch. 1908. évf., 1. füz. Németül: Pflügers Archiv. Bd. 121. — 63. dr. Pólya Jenő: A trypsin hatása az élő pankreasra. Math. és term.-tud. Értesítő. XXVI. köt. Németül: Pflügers Archiv. 121. köt. — 64. dr. Wellmann Oszkár: Untersuchungen über den Umsatz von Ca, Mg und P bei hungernden Tieren. Pflügers Archiv. 121. köt. — 65. dr. Zaitschek Artur: Zur Bestimmung des Energiegehaltes im Harn. Pflüger's Archiv. 121. köt. — 66. Dr. Weiser István: Hazai tengerifajták chemiai összetétele. Kísérletügyi Közl. X. köt. 1907. — 67. dr. Zaitschek Artur: A tengeri kihasználása sertésben. Ugyanott.

X. köt., 1907. — 68. Dr. Farkas Kálmán: Untersuchungen über den Einfluss des Tränkens und des Salzens des Futters auf die Veränderungen des Körpergewichts und auf den Wassergehalt der Organe. Landwirtschaftl. Jahrbücher. 1908. — 69. Dr. Weiser és dr. Zaitschek Artur: Fütterungsversuche mit Melasse. Landwirtschaftl. Jahrb. 1908. — 70. Zaitschek A.: Über die Verteilung des Lebendgewichtes auf die Organe beim Huhn. Landw. Jahrb. 1908. — 71. Fuchs Dénes: Kísérletes vizsgálatok a vérmennyiségnek befolyásáról az anyag- és energia-forgalmára. (Math. és term.-tud. Értesítő. Németül: Pflügers Archiv f. d. ges. Physiol. Bd. 130.) 1909. — 72. Hári Pál: Vizsgálatok a hőszabályozás élettanának köréből. (Magyar Orvosi Archiv., Math. és term.-tud. Értesítő. Németül: Pflügers Archiv f. d. ges. Physiol. Bd. 130.) 1900. — 73. Fuchs Dénes: A vizelet Cal N-quotiensének változásáról nagy vérvesztések után (Magyar Orvosi Archiv.). 1909. — 74. Bárony Tivadar s Szász Tibor: A táplálékfelvétel és vizívás befolyása a vér moleculás concentratiójára. (Math. és term.-tud. Értesítő.) 1909. — 75. Zaitschek A.: Vizes takarmányok hatása a tej mennyiségére és minőségére. (Kísérletügyi Közl. XII. köt.) — 76. Zaitschek A.: A takarmány befolyása a tejszir összetételére. (Ibidem.) 1909. — 77. Szili Sándor: Weitere Untersuchungen über die Vergiftung mit anorganischen und organischen Säuren. (Pflügers Archiv. Bd. 130.) 1909.

Ezeket kívül Tangl Baumgarten Pál tübingeni tanárral együtt kiadta a Jahresberichte über die Fortschritte in der Lehre von den pathogenen Mikroorganismen című folyóirat 18., 19., 20., 21., 22. és 23. kötetét.

Tangl Ferencz mint levelező tag fényesen beváltotta tudományos munkásságához fűződött reményeinket. Nemesak maga bizonyult következetesen és a legszebb sikerrel dolgozó búvárnak, hanem szakmájában iskolát alapított. Mindezekre támaszkodva melegen ajánljuk, hogy Tangl rendes taggá választassék; eddigi munkássága, ernyedetlen szorgalma és nagy képességei kétségtelenné teszik, hogy az Akadémia elsőrangú munkaerőt nyer személyében.

Lenhossék Mihály, r. t.

Jendrassik Ernő, l. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

XXXV.

Ifj. dr. ENTZ GÉZA egyetemi magántanárt levelező tagul ajánljuk. — Ifj. dr. Entz Géza választott tudományos szakmájában való tájékozódását már kora ifjúságától kezdve szerezte meg. Az

állattan komolyabb tanulmányozására 1899 óta a budapesti műegyetemi növényteni majd állattani tanszéke mellett való tanárségéi ideje alatt nyílt alkalmá, a midőn az állat- és növényteni ismeretekben való alapos tájékozódás megszerzése után tudományos búvárlatait a Quarnero Peridiniáinak tanulmányozásával kezdte meg és azóta is első sorban protistologiai kutatásokkal foglalkozik. A tudomány-egyetemen is a Protistologia magántanára. Protistologiai kutatásai a tengeri és édesvizi plankton tanulmányozására ösztönözték, a melyre a nápolyi zoologiai állomáson végzett vizsgálatokkal készült elő. Alapos készültséggel, helyes vizsgálati módszereivel, pontos és lelkiismeretes megfigyelési eredményeinek kellő megfontolásával már eddig is a tudományban számottevő értékes eredményt ért el. Tudományos munkálkodásának eredményeit a következő jelentősebb munkálatok foglalják magukban: 1. Adatok a Peridiniák ismeretéhez. Bpest, 1902. Math. és Term.-tud. Értesítő XX. k., a melyet Klein Gyula mutatott be osztályülésünkön. — 2. A Quarnero Peridiniái. Bpest, 1902. Növényteni Közl. I. k. — 3. Adatok a Balaton planktonjának ismeretéhez. Bpest, 1903. A Balaton tanulmányozásának eredményei. II. k. — 4. A Quarnero Tintinnidái. Bpest, 1904. Állattani Közlemények. III. k. — 5. Az édesvizi Tintinnidák. Budapest, 1905. Állattani Közlemények. IV. köt. — 6. A Peridiniák szervezetéről. Bpest, 1907. Állattani Közlemények. VI. köt. — 7. Alsóbbrendű gerincztelen állatok Brehm Alfréd „Az állatok világa“ cz. munka X. kötete; ismereteinkhez és a hazai viszonyokhoz alkalmazták dr. Rátz István és ifj. dr. Entz Géza. Budapest, 1907. — 8. A levéllábú rákok egy óriása. Budapest, 1906. Állattani Közlemények. V. köt. — 9. A Tintinnidák szervezete. A k. m. Term.-tud. Társulattól a Bugát-díjjal jutalmazott pályamű, melyet Daday Jenő mutatott be Akadémiánkon. Math. és Term.-tud. Közl. 29. köt. Bpest, 1908. — 10. Studien ü. Organisation und Biologie der Tintinniden. Archiv. f. Protistenkunde. XV. Bd. Jena, 1909. — 11. A Nyctotherus piscicola szervezeti viszonyairól. Állattani Közlemények. VII. köt. Bpest, 1908. — 12. Die Biologischen Resultate der Balaton-Forschung. Internationale Revue d. gesammten Hydrobiologie u. Hydrographie. I. Bd. Leipzig, 1908. — 13. A magyarországi folyami rákról. Állattani Közlemények. VIII. köt. Bpest, 1909. A kir. m. term.-tud. Társulattól a Margó-díjjal jutalmazott dolgozat. — A magyar nyelven megjelent dolgozatait német nyelven is közzétette, úgy hogy a külföldi szakembereknek is hozzáférhetővé váltak, a kik, névszerint Steinmann P., Forti A., Kofoid G. A., Ostenfeld, Laackmann, Schweger A., Steuer A., Poulsen O. A., mind kedvezően nyilatkoznak munkáiról, kutatásainak eredményeit elfogadják és megerősítik, munkálataikban az ő eredményeire többször hivatkoznak, sőt leírásait és képeit is átvesszik. A magyarországi Peridiniák cz. munkája tervezetét pedig a M. T. Akadémia a Lukács Krisztina-féle díjjal megbízatásra tartotta érdemesnek. A felsorolt irodalmi közléseivel elért

sikerei igazolják tudományos buvárkodásának eredményességét, a melyekkel szorgalmas és alapos tudományos búvárnak bizonyult, és amelyekkel nemcsak hazánk természeti viszonyainak ismeretét, de a szakbeli tudományát is előbbre vitte. Ezeknek az érdemeinek elismerésüil melegen ajánljuk öt levelező tagul való megválasztásra, abban a meggyőződésben, hogy Akadémiánk javainak öregbítésére fog szolgálni az eddigiek után méltán remélhető további tudományos munkálkodásával.

Klein Gyula, r. t.

Dr. Mágoesy-Dietz Sándor, r. t.

Dr. Rátz István, l. t.

XXXVI.

FEKETE LAJOS bányászati és erdészeti főiskolai tanárt és miniszteri tanácsost *levelező* tagul ajánljuk. A Magyar Tudományos Akadémia a természettudományok magyar nyelven való művelését is feladatai közzé számítja. A természettudományok tágabb kerete felöleli az erdő- és mezőgazdaság tudományosan tárgyalt kérdéseit is és kívált nekünk kell ebben a tekintetben a külföld jó példáit követni, tekintettel arra a nagy jelentőségre, a melylyel közgazdasági életünkben bír az erdő- és mezőgazdaság. Akadémiánk meggyőződésünk szerint nemcsak természettudományi és nyelvészeti, de közgazdasági tekintetben is szolgálatot tesz a magyar tudománynak és a közéletnek, ha az erdő- és mezőgazdaság terén való tudományos munkásságot elismeréssel illeti. Ilyen tudományos és szakbeli munkásságot fejtett ki immáron negyven évet meghaladó időn át Fekete Lajos, a ki erdőgazdasági irodalmunk megteremtőinek sorában a legelőkelőbb helyek egyikét foglalja el, nemcsak szakbeli ismertető iratai, tankönyvei, hanem önálló kutatáson és vizsgálatokon alapuló közlései alapján is. Az ő erdőgazdasági irodalmi működése a természettudományi ismereteken épülve fel — önálló kutatásaival még a természettudományi, nevezetesen a növénytani ismereteket is előbbre vitte. Irodalmi munkálkodásának első éveiben, a hatvanas években első sorban a nélkülözhetlen szakkönyvek megírásával foglalkozott a szakfolyóiratokban közölt cikkein kívül, majd önálló megfigyelések és vizsgálódások alapján az erdőgazdaság keretét érintő állattani és növénytani búvárlatokkal, végül pedig az erdőgazdaság jelentős kérdéseit a természettudomány és matematika módszereinek alkalmazásával önálló vizsgálatokon alapuló új és sok tekintetben jelentős ismeretekkel és adatokkal gazdagította. Munkái csupán magyar nyelven jelentek meg, holott ha idegen nyelvűeknek is hozzáférhetőkké lettek volna, bizonyára szélesebb körben is elismerést arattak volna. Irodalmi munkáinak hosszú sorozatából csak a következő legjelentősebbeket soroljuk fel, mellőzve a népszerű vagy

csak erdészeti ismertető közléseket: I. Tankönyvek és kézikönyvek:

1. Erdőértékszámítástan. I. kiadás: 1873. II. kiadás: 1892. —
2. A mezőség kopárainak befásítása. 1876. Pályadíjnyertes munka. —
3. Erdészeti rovarstan. 1878. —
4. Erdészeti talajtan. I. kiadás: 1882. II. kiadás: 1891. —
5. Soltz Gyulával: Az erdőbecsléstan kézikönyve. I. kiadás: 1882. II. kiadás: 1893. Pályadíjnyertes mű. —
6. Erdővédelemtan. 1887. —
7. A tölgy és tenyésztése. 1888. Pályadíjnyertes mű. —
8. Mágocsy-Dietz Sándorral: Erdészeti Növénytan. I. kötet: 1891. II. kötet: 1897. Pályadíjnyertes mű. —
9. A szálaló-erdők berendezése. 1897. —
10. Erdészeti nyereségszámítástan. 1900. —
11. Erdőrendezéstan. 1903. —
- II. Önálló értekezések és tanulmányok: a) Az Erdészeti Lapokban: 12. A legártalmasabb erdőgyomokról. 1868 —
13. A fák virágzására és a gyümölcs érésére szükséges meleg-összeg. 1869. —
14. A múlt évi fagy hatása a selmeczi erdészeti akadémia tankertjeiben. 1877. —
15. Miként kezeljük a bükkal és gyertyánnal elegyült tölgyeseket. 1877. —
16. Észleletek az erdőknek a hóolvadásra gyakorolt befolyása felett. 1880. —
17. A vörösfenyő görbeségének oka. 1880. —
18. A fák görbeségének okairól. 1881. —
19. A Quercus conferta Kit., a Quercus Hungarica Hubeny és a Quercus Farnetto Ten. ugyanaz. 1886. —
20. A debreczeni erdők és a talaj elszegényedésének elmélete. 1887. —
21. Hazánk tölgyesei. 1888. —
22. A szálalóerdők berendezése. 1897. —
23. Az erdészeti vagy növénytani tekintetben nevezetesebb fafajok tenyésztési határainak megállapítása. 1898. —
24. A középerdő és szálalóerdő talaja gazdasági értékének meghatározása. 1898. —
25. Az erdőrendezésnek hazánkban szokásos rendszeréről, annak módosításáról és egyszerűsítéséről. 1902. —
- b) Az Erdészeti Kísérletekben: —
26. Tanulmány a luczfenyőtörzsek átlagos alaki és térfogati viszonyairól a Vépor-hegységben felvett adatok alapján. 1901. —
27. Tanulmány az egykorú luczfenyvesek növekvésének és átlagfájának viszonyairól a Vépor-hegység elsőrendű termőhelyein, a dobroszi és karámi erdőgondnokság területén felvett adatok alapján. 1902. —
28. Tanulmány az egykorú luczfenyvesek vastagsági összetételéről a Vépor-hegység elsőrendű termőhelyein felvett adatok alapján. 1902. —
29. Szabályos egykorú erdőkben keletkező mellékállomány meghatározásának egy módja. 1903. —
30. A jegenyefenyő, luczfenyő és bükk törzseinek alakszáma a horvátországi mészke-hegységeken. 1905. —
- stb. stb. A felsorolt értekezések önálló kutatás eredményeit foglalják magukban, de a tankönyvek sorában is nem egy van, a mely számos eredeti megfigyelés, önálló vizsgálat eredményeit közli, különlegesen az erdőgazdaság keretébe tartozik a 9. sz. a. felsorolt értekezés, a melyben sok eredeti új tapasztalat és kutatási eredmény van közölve a szálaló- és középerdőkötet illetőleg, továbbá a 28. sz. a. felsorolt, a melynek önálló kutatásokon alapuló számbeli eredményei az erdőgazdaságra nézve is nagy jelentőséggel bírnak.

De ennyi munkásság után sem pihen még meg, hanem korától alig várt iparkodással foglalkozik régebben megkezdett munkájával, a fás növények hazánkban való földrajzi elterjedésének és tenyészeti viszonyainak a feldolgozásával, a melyhez már évek óta gyűjti az adatokat és a mely hazánk természeti viszonyainak tudományos megismerését jelentékenyen elő fogja mozdítani. Ennyi jelentékeny munkásság elismerését ajánljuk melegen a Magyar Tudományos Akadémia figyelmébe, mert ez által nemcsak Fekete Lajos tudományos szakbeli munkássága, de maga az erdészeti tudományos szakbeli munkálkodás is elismeréshez jut. Akadémiánk ebbeli elismerése büszkítőn fog hatni a fiatalabb nemzedékre is, de Fekete Lajost is megkezdett nagy munkája kidolgozásában csak még jobban serkenteni fogja. Mindezeknél fogva melegen ajánljuk Fekete Lajost Akadémiánk levelező tagjául való megválasztására.

Klein Gyula, r. t.

Dr. Mágocsy-Dietz Sándor, r. t.

Dr. Bedő Albert, l. t.

XXXVII.

Dr. HUTYRA FERENCZ állatorvosi főiskolai ny. r. és egyetemi cz. rk. tanárt *levelező* tagnak ajánljuk. Hutyra Ferencz az orvosi és állatorvosi képzés művelői között több mint két évtized óta első sorban áll, mert nemcsak több kitűnő tankönyvével, hanem önálló tudományos kutatáson alapuló munkáival is kiemelte a szakkörök teljes elismerését. Azonkívül elismerés illeti meg azért a nagy és eredményes tevékenységért is, melylyel a budapesti állatorvosi főiskolának elsőrendű tudományos intézményévé való fejlesztését hathatósan elősegítette. 1882-től 1886-ig, mint a budapesti tudományegyetem körbonczatani intézetének tanársegéde, pathologia-anatómiai kérdések tudományos feldolgozásával foglalkozott, ezen időtől kezdve pedig mint az állatorvosi főiskola tanára, az állatorvosi képzés körébe vágó kutatásokat végez. Kutatásainak fő tárgya az állati fertőző betegségek oktana és prophylaxisa, melynek tudományos és gyakorlati jelentősége évről-évre növekedik, mert csak e betegségek oktanának felderítése teheti lehetővé, hogy a leküzdésükre és az ellenük való védekezésre alkalmas módszereket találhassunk. Igen kíváncsot volna ez okból, ha e fontos tudományterületnek a tekintetes Akadémiában is lenne képviselője. Hutyra széleskörű tudományos munkásságának részletes felsorolása helyett csak néhány értékes munkájára kívánunk rámutatni, melyekből kiderül, hogy igen lelkiismeretesen, nagy tudományos készséggel dolgozó és szerencsés kutató, a ki sok nehéz kérdést oldott már meg és gyakorlati szempontból is nagy jelentőségű vizsgálatokat végzett. A „Védőoltások a lépfene és sertésorvász ellen“ (Veterinarius 1894.) és a „Vaccinations contre l'anthrax et le rouget de

poros en Hongrie, Budapest 1890" című tanulmányaiban a lépfene és a sertésorobáncz ellen való Pasteur-féle védőoltások nagy gyakorlati értékét széleskörű tapasztalatok alapján igazolta, a mivel nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ezek a védőoltások hazánkban és a külföldön, a közgazdaság nagy hasznára, elterjedtek. „A mallein diagnostikai értékéről" (Veterinarius 1894, németül Deutsche Zeitschrift f. Tiermedizin 1894.) szóló, dr. Preisz Hugóval írt, nagyszámú vizsgálaton alapuló munkájában megállapította a typusos mallein-reactió ismertető jeleit. Éveken át foglalkozott a szarvasmarhák gümőkórja ellen Behring által ajánlott védőoltás tanulmányozásával. Idevágó értekezései: „Védőoltások a szarvasmarhák gümőkórja ellen Behring módszere szerint" (Közlemények az összehasonlító élet- és kórtan köréből 1904, németül Beiträge zur experimentellen Therapie von E. v. Behring 9. H.), „A gümőkór irtása a mezőhegyesi állami ménés-birtokon" (Állatorvosi Lapok 1904, németül Zeitschrift f. Tiermedizin 1904 és „Schutzimpfungen gegen die Tuberkulose der Rinder" (Jelentés a VIII. nemzetközi állatorvosi kongressusról, Budapest 1906.) stb. Ezekben a munkáiban igen szabatos önálló vizsgálatokkal kimutatta, hogy nemcsak a Behring-féle oltóanyaggal, hanem a gümöbacillus typus humanának megfelelő friss culturákkal is lehetséges a szarvasmarhák ellenálló-képességét a gümőkórral szemben fokozni, még pedig nemcsak a vénákba való oltással, hanem subcutan oltással is. Kiderítette továbbá azt is, hogy a létesített immunosság nem tartós, hanem kb. egy év múlva megszűnik és így az eljárásnak alig van értéke. A malleusis körfejlődésére vonatkozó kísérletes vizsgálatai során, melyek eredményeit a „Vizsgálatok a takonykór pathogenesiséről" címen tette közzé (Közlemények az összehasonlító élet- és kórtan köréből 1906, németül Zeitschrift f. Tiermedizin 1906.), kimutatta, hogy a lovak a malleus-bacillus csekély mennyiségével fertőzhetők a bélcsatornán keresztül. A bélből felszívódott baktériumok a vérbe kerülnek (kimutatásuk állatoltással sikerült), majd a különösen hajlamos szervekbe: nevezetesen a tüdőbe és az orrban megindítják a kóros folyamatot. Először tehát a vérfertőzés áll elő és csak az után keletkeznek helybeli elváltozások. A sertésvészről és a sertéspestisről szóló kutatásaival először e betegségek kóroktanát világította meg, kimutatva, hogy az Európában honos sertéspestist is ultramikroszkopos organismus okozza és a mesterségesen fertőzött állatok, ha meggyógyulnak, immunosok az újabb fertőzés ellenében. („A sertésvész és a sertéspestis aetiológiája" Állatorvosi Lapok 1906, „Zur Frage der Aetiologie der Schweinepest und Schweineseuche". Zeitschrift f. Infektionskrankheiten etc. III. k. 1—2. f. 1907.) A betegség ellen való védőoltási kísérleteivel, melyek során az Amerikából és a német egészségügyi hivatalból származó közleményeket is értékesítette, megállapította a mesterségesen immunizált sertések vérsavójának védőhatását, továbbá azt a fontos tényt, hogy a vérsavóval létesített, rövid ideig tartó, passiv

immunosság a járványos területen időközben bekövetkező természetes fertőzés folytán aktívá lesz. („Schutzimpfung gegen Schweinepest“ Wetzl János dr.-ral. Zeitschrift für Infektionskrankheiten etc. 1909. VI. k. 1. f.) Több száz állaton előzetesen végzett kísérletek után, 1909. évi márcziustól kezdve az e célra létesített labororium nagyban termeli a serumot. A gyakorlati eredmények (kb. 60,000 állaton) abban foglalhatók össze, hogy a serumos oltás idejekorán alkalmazva, gyér kivételekkel, tetemesen csökkenti a veszteséget, sőt nem egyszer teljesen megakasztja a járványt. („A sertéspestis (sertésvész) elleni védőoltások eddigi eredményei.“ Állatorvosi Lapok 1909. 85. és 575. lapok.) Végül ezekhez a bakteorológiai munkáihoz sorakozik még az az értekezése, melyben kimutatta, hogy az emberek között előfordult pozsonyi anthrax-esetek lépfenés szarvasmarhák húsának elfogyasztása következtében keletkeztek. („Milzbranderkrankungen von Menschen nach dem Genuss von Wurstwaren.“ Zeitschrift f. Fleisch- u. Milchhygiene 1908. 3. H.) Legnagyobb munkája az 1894—1896-ban három kötetben megjelent „Állatorvosi belgyógyászat“, mely a háziállatok összes betegségeit felöleli. Második bővített kiadását 1904-ben dr. Marek József állatorvosi főiskolai tanárral együtt dolgozta át. Ez után készült a német kiadás, mely „Specielle Pathologie und Therapie der Haustiere“ czímen 1905-ben első, 1909-ben második kiadásban jelent meg és melynek most készülõ harmadik kiadása még a folyó évben kikerül a sajtó alól. A német kiadás, eltérõleg a magyartól, két kötetben jelent meg. (I. Band. Infektionskrankheiten. (1—800 l.) Krankheiten des Blutes und der Blutbildung, der Milz, des Stoffwechsels, der Harnorgane und der Zirkulationsorgane. Mit 177 Abbildungen und 6 Tafeln. II. Band. Krankheiten der Atmungsorgane, der Verdauungsorgane, des Nervensystems, der Bewegungsorgane und der Haut. Mit 142 Abbildungen.) Úgy a második magyar, mint a két német kiadásban Hutýra írta meg összehasonlító alapon a fertõzõ betegségek tanát, sokoldalú önálló búvárlataira támaszkodva. Ezt a nagy munkát mind a hazai, mind a külföldi orvosi és állatorvosi szak-sajtó osztatlan elismeréssel fogadta, mint olyat, melyben az anyag olyan tudással és kritikával van feldolgozva, mint eddig egyetlen hasonló műben sem (Archivo veterinario), úgy hogy az emberi kórtan legjobb könyveivel áll egy sorban (Deutsche med. Wochenschrift) és a legnagyobb tudományos igényeket kielégíti (Münch. med. Wochenschrift 1905. 47. és 1909. 22. sz.). Nemcsak a gyakorlatban mûködõ állatorvost emeli a tudomány mai magaslatára, hanem a tudomány és tanítás terén foglalkozó orvos részére is teljesen tájékoztató segéd-eszköz. (Deutsche med. Wochenschrift 1909. 34. sz.) Rendkívül tiszta, példaszerû tárgyilagos előadásban teljesen kimerítõ képet ad az állati betegségekrõl szóló ismereteink mai állásáról. Különösen az immunosság kérdésével foglalkozó búvárok nélkülözhetetlen tájékoztatót talál-nak benne kísérletes vizsgálataikhoz. (Zeitschr. f. Immunitätsforschung

etc. II. T. I. 10. H.) Mintaszerű forrásmunka ez (Journal of compar. Pathology etc. XVII.), melyről Leclainche, az állati fertőző betegségek egyik legalaposabb ismerője, azt mondja, hogy „ez több mint egy szép és jó könyv, olyan munka ez, mely jellemzi az állati pathologia történetének egy korszakát“. (Revue générale de Médecine Vétérinaire T. XIII. no. 147.) Hutyra eddigi tudományos munkásságával a fertőző betegségek tanát sok irányban előbbrevítte s kutatásaival kiérdemelte, hogy e téren elsőrendű bűvárnak ismerjük el, a kitől még sok értékes munka várható. A tekintetes Akadémia minden tekintetben érdemes férfiút részesít elismerésben s igen tevékeny tagot nyer, ha levelező tagnak megválasztja.

Dr. Lenhossék Mihály, r. t.

Dr. Rátz István, l. t.

XXXVIII.

Dr. KERTÉSZ KÁLMÁN magy. nemz. múzeumi őrt a M. Tud. Akadémia III. osztályának B) alosztályába *levelező* tagnak ajánlom. — Kertész Kálmán nagy szorgalommal, alapos tudással és elismerésre méltó eredménnyel már másfél évtized óta foglalkozik az állattan művelésével. Tudományos munkásságának fősúlya a légyféle rovarok rendjére, a Dipterákra esik, tehát oly állatsoportra, a melynek roppant nagy fajgazdagsága, valamint gazdasági, közegészségügyi stb. fontossága daczára még a nagy kulturnemzetek körében is aránylag kevés bűvára van. E kiváló specialistánk eddig megjelent dipterológiai dolgozataival nemcsak a hazai zoologusoknál, hanem a külföldi szakörökben is oly általánosan ismert és tisztelt nevet vívott ki magának, hogy most már méltán a jelenkor legelső dipterológusai között emlegetik. Dolgozatai közül, melyeknek jegyzékét alább közlöm, különösen ki kell emelnem a magyarországi szunyogfélék monographiáját, melyet a m. kir. belügyminisztérium megbízásából önálló kutatások alapján írt, és melyben a hazánkban előforduló szunyogokat, köztük a maláriát terjesztő fajokat, tüzetesen ismertette. De a legnagyobb és legáltalánosabban elismert érdemeket szerezte az összes eddig ismert Dipterák synonymiai nagy katalógusával (Catalogus Dipteriorum hucusque descriptorum). Ebben a 10—11 kötetre tervezett nagyszabású munkában, mely a M. Nemzeti Múzeum támogatásával jelenik meg, és melynek már 7-ik kötete most van sajtó alatt, a szerző az egész világirodalom gondos felhasználásával és minden legesekélyebb adat kritikai megrostálásával rendszeres lajstromát adja a földkerekségen élő légyféle rovaroknak, tisztázza a gyakran rendkívül benyolult és zavaros synonymiát, közli minden egyes fajnak teljes bibliographiáját és földrajzi elterjedését. A legelső és legilletékesebb szakemberek mind hálás elismeréssel adóznak a szerzőnek, a ki sok évi lelkiismeretes és lan-
kadatlan munkásságának javát e minden dipterológusnak nélkülözhetetlen nagy mű megírására áldozta és még ezentúl is áldozni fogja.

Irodalmi dolgozatai a következők:

1. Adatok a Szeghalom környékén tenyésző kagylósrákok faunájához. (Természetrাজي Füzetek, XVI. 1893. pag. 114—121. VI. tábla. U. a. németül: *Daten zur Ostracoden Fauna der Umgebung Szeghaloms.* (U. o. pag. 169—176.) — 2. Budapest és környékének *Rotatoria* faunája. 1 rajzlappal. Budapest, 1894. — 3. Czikkek a „Pallas Nagy Lexikoná”-ban. — 4. *Pelecocera rectinervis*, nova *Dipterorum species ex Hungaria.* (Természetrাজي Füzetek, XIX. 1896. pag. 26—29. rajzokkal.) — 5. A légyről. (Rovartani Lapok, VI. 1897. pag. 16—19. rajzokkal.) — 6. Über die *Dipteren-Gattung Pelecocera* Meig. (Wien. Entom. Zeitg., XVI. 1897. pag. 149—151.) — 7. A szarvasok és őzek bőre alatt élő kukacokról. (Természet, 1897. II. pag. 10—11. rajzokkal.) — 8. Új-Guinea légyfaunájából. *Dipterologisches aus Neu-Guinea.* (Természetrাজي Füzetek, XX. 1897. pag. 611—613. rajzzal.) — 9. *Psilocephala laticornis* Lw. (Természetrাজي Füzetek, XX. 1897. pag. 614—616. rajzzal.) — 10. *Loxoneura facialis* n. sp. (Természetrাজي Füzetek, XX. 1897. pag. 617—619. rajzokkal.) — 11. Teli álmodó állatokról. (Természet, 1897. VIII.) — 12. *Diplocentra Anus* Meig. (Természetrাজي Füzetek, XXI. 1898. pag. 238—244. rajzzal.) — 13. *Asphondylia Rübsaameni* n. sp. (Természetrাজي Füzetek, XXI. 1898. pag. 245—253. rajzokkal.) — 14. Egy magyarországi új gubacslegyről. (Rovartani Lapok, V. 1898. pag. 118—119. rajzzal.) — 15. *Cleitamia Osten-Sackeni* n. sp. (Természetrাজي Füzetek, XXI. 1898. pag. 494—496. rajzzal.) — 16. Egy légy családról, melynek sem szárnya, sem rezgetyűje. (Rovartani Lapok, V. 1898. pag. 197—200. rajzzal.) — 17. *Dipterologisches aus Ungarn.* (Wien. Entom. Zeitg., XVIII. 1898. pag. 293.) — 18. *Verzeichnis einiger von L. Bíró in Neu-Guinea und am malayischen Archipel gesammelten Dipteren.* (Természetrাজي Füzetek, XXII. 1899. pag. 173—195. 10 fametszettel.) — 19. *Die Cleitamia-Arten Neu-Guineas nebst Beschreibung einer neuen Gattung.* (Annali d. Mus. Civico Genova, XXXIX. 1899. pag. 557—568. VII. tábla.) — 20. *Eine neue Art der Gattung Aulacocephala* Macq. aus Neu-Guinea. (Természetrাজي Füzetek, XXII. 1899. pag. 481—482. rajzzal.) — 21. *Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi.* A Museo Nationali Hungarico editus. Budapestini, 1900. 79. pag. — 22. *Zehn neue Sapromyza-Arten aus Neu-Guinea und Ternate.* (Annali d. Mus. Civico Genova, XL. 1900. pag. 369—373.) — 23. Megértik-e a hangyák egymást? (Természet, III. évf. 1900. XIV. sz.) — 24. A magyarországi *Notacanthák* átnézete. (Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. Állattani Közlemények. I. 1900. pag. 120—132.) — 25. Az *Eustalomyia festiva* Zett.-ről. (Rovartani Lapok, VII. 1900. pag. 110.) — 26. Beiträge zur Kenntnis der indo-australischen *Sapromyza*-Arten. Mit 4 Holzsehn. (Természetrাজي Füzetek, XXIII. 1900. pag. 254—276.) — 27. Übersicht der *Griphoneura*-Arten. (Természetrাজي Füzetek, XXIII. 1900. pag. 395—399. ábrával.) — 28. Az ehető madárfészekről. (Természet, IV.

1900. 4. sz.) — 29. *Magyar Microlepidopterák.* (Rovartani Lapok, VII. 1900. pag. 176.) — 30. *A világ bögölyféléinek jegyzéke.* (Állattani Közlemények, II. 1900. pag. 237.) — 31. *Ficalbi E.: Venti specie di zanzare (Culicidae) italiane.* (Állattani Közlemények, II. 1900. pag. 238.) — 32. *Bemerkungen über Pipunculiden.* (Wien. Entom. Zeitg., XIX. 1900. pag. 244.) — 33. *Nachtrag zu meinen Bemerkungen über Pipunculiden.* (Wien. Entom. Zeitg., XIX. 1900. pag. 270.) — 34. *Zwei neue Ephygrobia-Arten von Singapore.* (Természetraxji Füzetek, XXIV. 1901. pag. 81.) — 35. *Über indo-australische Lonchaciden.* (Természetraxji Füzetek, XXIV. 1901. pag. 82—87.) — 36. *Legyek. — Diptera. Zichy Jenő gróf harmadik ázsiai utazásának állattani eredményei.* — Zoologische Ergebnisse der dritten asiatischen Forschungsreise des Grafen Eugen Zichy. II. 1901. pag. 179—201. fig. 4—7.) — 37. *Catalogus Pipunculidarum usque ad finem anni 1900 descriptarum.* (Természetraxji Füzetek, XXIV. 1901. pag. 157—168.) — 38. *A szövő legyekről.* (Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. Állattani Közlemények, II. 1901. pag. 185—188.) — 39. *Neue und bekannte Dirpteen in der Sammlung des Ungarischen National Museums.* (Természetraxji Füzetek, XXIV. 1901. pag. 403—432. XX. tábla.) — 40. *Neoglaphyoptera interrupta n. sp.* (Természetraxji Füzetek, XXIV. 1901. pag. 495—496.) — 41. *Über Pipunculus pratorum Fall.* (Wien. Entom. Zeitg., XX. 1901. pag. 183—185.) — 42. *Über die Familie der Rhyphiden.* (Természetraxji Füzetek, XXV. 1902. pag. 4—6. rajzokkal.) — 43. *Übersicht der südamerikanischen Ceria-Arten.* (Természetraxji Füzetek, XXV. 1902. pag. 85—90.) — 44. *Neue südamerikanische Chrysopila-Arten.* (Természetraxji Füzetek, XXV. 1902. pag. 145—151. rajzokkal.) — 45. *Noch einige Worte zur Nomenclatur.* (Wien. Entom. Zeitg., XXI. 1902. pag. 20.) — 46. *Catalogus Dipteriorum hucusque descriptorum.* Vol. I. Budapestini, 1902. pag. 339., Vol. II. Budapestini, 1902. pag. 359., Vol. III. Budapestini, 1908. pag. 367., Vol. IV. Budapestini, 1909. pag. 349., Vol. V. Budapestini, 1909. pag. 200., Vol. VI. Budapestini, 1909. pag. 362., Vol. VII. (sajtó alatt.) — 47. *Neue Neoglaphyoptera-Arten aus Süd-Amerika.* (Természetraxji Füzetek, XXV. 1902. pag. 573—581. rajzokkal.) — 48. *Legyek. A M. N. Múzeum multja és jelene.* Budapest, 1902. pag. 249. és Rovartani Lapok, X. 1903. pag. 14—15.) — 49. *Katalog der paläarktischen Dipteren.* Bearbeitet von Th. Becker, Dr. M. Bezzi, Dr. K. Kertész und P. Stein. Band I. Orthorrhapha nematocera von Dr. K. Kertész. (Budapest, 1903. 383. pag.) — 50. *Eine neue Familie der acalyptraten Musciden.* (Annal. Mus. Nat. Hung., I. 1903. pag. 355—358. egy színes táblával.) — 51. *Einige neue südamerikanische Ceria-Arten.* (Annal. Mus. Nat. Hung., I. 1903. pag. 433—440.) — 52. *Die Pipunculus-Arten Süd-Asiens und Neu-Guineas.* (Annal. Mus. Nat. Hung., I. 1903. pag. 465—471.) — 53. *Beiträge zur Kenntnis der Heteroneuriden.* (Annal. Mus. Nat. Hung., I. 1903. pag. 566—573.) — 54. *A magyarországi szunyogfélék*

rendszertani ismertetése. (Állattani Közlemények, III. 1904. pag. 1—75. 39 rajzzal. Mint különlenyomat a m. kir. Belügyminiszterium kiadása.) — 55. *Eine neue Gattung der Sapromyziden*. Mit 2 Holzschnitten. (Annal. Mus. Nat. Hung., II. 1904. pag. 73—75.) — 56. *A Hypodermalárvák vándorlásának kérdése*. (Természettudományi Közlöny, XXXVII. 1905. pag. 513—517.) — 57. *Die Dipteren-Gattung Evaza Walk.* (Annal. Mus. Nat. Hung., IV. 1906. pag. 276—292. V. tábla.) — 58. *Eine neue Gattung der Heteroneuriden*. (Annal. Mus. Nat. Hung., IV. 1896. pag. 320—322. rajzzal.) — 59. *Über die Dipterengattung Gobertina Big.* (Annal. Mus. Nat. Hung., V. 1907. pag. 285—288.) — 60. *Ein neuer Dipteren-Gattungsname*. (Annal. Mus. Nat. Hung., V. 1907. pag. 499.) — 61. *Vier neue Pipunculus-Arten*. (Annal. Mus. Nat. Hung., V. 1907. pag. 579—583.) — 62. *Zwei neue Fucellia-Arten*. (Wien. Entom. Zeitg., XXVII. 1908. pag. 71—72.) — 63. *Vorarbeiten zu einer Monographie der Notacanthien*. I—XI. (Annal. Mus. Nat. Hung., VI. 1908. pag. 321—374. V—VIII. tábla.); XII—XXII. (Annal. Mus. Nat. Hung., VII. 1909. pag. 369—397. VIII—IX. tábla.) — 64. *Kohaut Rezső 1858—1908*. (Rovartani Lapok, XV. 1908. pag. 141—147. arcképpel) — 65. *Vier neue südamerikanische Mycetophiliden*. (Annal. Mus. Nat. Hung., VII. 1909. pag. 137—142. rajzokkal.) — 66. *Noch Einiges über die Dipterengattung Loxoneura Macq.* (Annal. Mus. Nat. Hung., VII. 1909. pag. 337—339. rajzokkal.)

A fennebbi irodalmi jegyzék tanuskodik Kertész Kálmán eddigi tudományos működésének irányáról és terjedelméről. Ezért az eredményes munkásságért az illető bizonyára méltán megérdemelné, hogy hazánk első tudományos intézete tagjai sorába felvegye. A legmelegebben ajánlom ennélfogva levelező taggá való megválasztását.

Dr. Horváth Géza, r. t.

